

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 46 (10899) хемис 14-ноябрь, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Малумат

Алай йисан 27-ноябрдиз, нянин сятдин 5-даз (17:00), Махачкъала, Шириратдин театра (Р.Гъамзатован тъварунихъ галай проспект, 12) Дагъустандин халкъдин шаир Байрам Салимован 90 йисан юбилейдиз талукъарнавай межлис къиле фида.

Мярекатда республикадин яратмишунардайбурун, илимдин интеллигентдин, жемиятдин векилри ва масабуру иштирақда.

Лезги шириратдал рикл алай гъар садаз чна и межлисиз теклифзава.

Къейд ийин хъи, мярекат тешкилнавайбур РД-дин писателрин Союздин лезги секцияни Лезги радио я.

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Владимир Васильев - Къурагъ районда

8-ноябрдиз Дагъустандин Къил Владимир Васильев Къурагъ райондиз мугъманвилизфена. Ина ада районда Россияндин ОМВД-дин дараматрин комплекс ачухунуз талукъ шадвилин мярекатда иштиракна. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мярекатда РД-дин къенепатан краин министр Абдурашид Мегъамедова, Росгвардиядин РД-да авай Управленидин начальник Мегъамед Баачилова ва жаваддар къуллугърал алай маса ксари иштиракна.

Мярекат ачухай Абдурашид Мегъамедова къват хънвай вирибуруз и лишанлу вакъия мубаракна ва комплекс арадал гъунхъ галаз алакъалу ксариз сагърай лагъана.

Къват хънвайбур тебрик авуналди ва полициядин чакдин отделенидин къуллугъчийриз гъурмет ийизвайди къалурундади, Владимир Васильева вичин умуърдин виридалайни чехи пай къанун-къайда хъдай органрин къурулушда къуллугъ авуниз бахш авурди къейдна.

Идалайни гъейри, региондин руководителди къяд ийис идалай виллик Дагъустандиз международный бандитрин клеретлар сухумлиш хъайи чавуз арадал атай вакъияр рикъел хканы, а вакъияри халкъ мадни тупламиш хъунал гъайиди къейдна: “Гъина аваз хъайтлани, виридалайни четин макъамра чун халкъди къутармашайди я, чун адан гъавурда акъаз хъана. Халкъдихъ галаз сад тир чавара чал садавайни тлем гъиз хъайиди туш. Халкъ милициидихъ галаз къүн-къульне аваз фена. Аслу туширвал хъдай чавуз телефонер хънатлани, чна гъаливал къазан-

мишна”. РД-дин Къили гележегдани гъа и саягъда къалахун чарасуз тирдакай лагъана.

Гъуъунлай рахай Къурагъ райондин къил Замир Азизовани къиле физвай мярекатдин важиблувал къейдна.

“Къенепатан краин къуллугъчийрихъ галаз санал чна чи райондин агъалийриз яшайишдин къулай шартлар таъминарунхъ элкъурнавай къалахун къиле тухузва”, - лагъана муниципальный райондин къили ва цийи дараматди полициядин къуллугъчийрин къалахун шартлар аквадайвал хъсанардай мумкинвал гудайдини алава хъувна.

Мярекат къиле физвай чавуз комплекс эцигайбуруз ва РД-дин МВД-дин са жерге къуллугъчийриз министрстводин патай гъурметдин грамотаяр ва чухса-гъулдин чарар гана.

▶ 2

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Дагъвиирин эдебдин дибар

“Ватандивай хъайиди чандивай жеда”, “ватандин къадир гъурбатда чир жеда”, “диденни ватан са гафар я”, “кард мукалай элячдак” - гъыкъеван хъсан мисалар я! Инсандиндик ватандашвилин ерияр кутунин карда ихътин мисалприн метлеб члехиди я.

▶ 4

ТАРИХ

Хуъруьгрин хуър ва Ражабан Пир:

Пайгъамбардин аба хвейи чка

Хуъруьгай жагъянвай кхъинирин чешмада Мугъаммад Пайгъамбардин аба хвейи махсус имаратдин эцигуниракай хабар гузва. Дагъустандин ва вири Кавказдин мулкарал им мусурманрин Пайгъамбардихъ галаз алакъа авай тек са ибадатхана, мескен я.

▶ 6

ТАРИХ

Азербайжандин лезги театр

Къведай йисуз Азербайжандан Лезги театр арадал атайдалай инихъ 115 йис таамам жезва. Республикадин талукъ орнанри гайи малуматрай, Баку шегъерда Лезги театр патал кутугай дарамат эцигдайвал я. Хъсан жедай, ам 1905-йисуз Сураханыда Лезги театр тешкилай Иорис Шамхалован тъварунихъ янайтла.

▶ 6

ЭКОНОМИКА

Ичер маса гуз жезвач

Цегърэз гатфар мус къведатла?

Гъелбетда, гъар са шейинин, метягъдин къимет хаж хъун адахъ иштыяж хънила аслу я. Республикада кардик квай консервиярдай заводар ичералди гъа районрин багъманчичири таъминарзава. Бес Къиблепатан Дагъустандин агъалийри вуч авурай?

▶ 7

ЮБИЛЕЙ

Эбеди камар

Зайдин Гъасанов дустстарал, иллаки яратмишдай ксарал гъаф рикл алай дагъвиирин тир. Дагъустандин писателрин Союзда ам чин тийидай кас авачир. Гъа тегъерда музыкадин, живописдин, театрдин хилера къалахзавай ксаризни ам багъа тир.

▶ 10

СПОРТ

Луткунви пагъливан

Алатай йисалай Къадир Къиличханов машъур “Dagestan Faighter” клубдин ММАдин спортсмен я. Пешекарвилин дережада къиле тухвай къве бягъсинани ада гъаливал къачунва. Абурукай сад - FCA-дин (вири дуънъядин женгерин лига) акъажунар октябрдин эхирра Дербентда къиле фенай.

▶ 15

Чехи Гъалибилин - 75 йис

Нариман ИБРАГИМОВ

ВАТАНДИН Чехи дяведа Советрин Союздин халкъари, Яру Армияди къалурай къегъалвилер, фашистри Германиядин винел къачур гъалибвал дуњьядин тарихда гътнава. Амма къе Европадин улквеяр, халкъар фашизмдин къармахай ақыдай, луквиликай худай. Дуњьядин къвед лагъай дяве агалкъунралди эхирдиз гъай, Гитлер лугъудай алчах зулумкардин мурадар тахъай мисал авур Яру Армиядин ва Советрин халкъдин къазанишинар хъендик кутадбай, гъалибилин нетижая масадбурун тъварарихъ ядай, бур, тъя гъалибвал къазанишинар зурба пай кутур генералпиз, аскеррэз эцигнавай памятникар чукъурзайбай майдандиз акътнава. Ихътин гълала Россия Гъалибилин 75 йисан юбилейдиз гъзур жезва. И вакъиадиз талу-къарна тухудай мэрекатар, гъелбетда, тарифдинбур жеда. Улкведен Президент В. Путина маса государствоирин къилера авайбуруз гиламаз суварик атун теклифзана. Юбилейдин мэрекатар гъар са регионда, шегъерда, районда, хуре тухуда. Идал са шакни алач. Гыкъялгъайта, немсерин тум-къиль авачир ва инсафуз къушунрихъ галаз чулагъин женера Советрин Союздик акътнавай тъяр са республикадин векилри иштиракна, Чехи Гъалибвал къазанишинар чин лайихлу пайни кутуна.

Кавказ патал женгер

Тарихийри ва пешекарри тестикъарзайвал, Кавказ хүн ва азад авун патал 1942-1943-йисара къиле фейи женг лап зурбабурк, Советрин государство патал метлеблубурку ақатзана. Адалай инихъ 77 йис алатнава. И женгиникай къенин неслиндиз са ақъван чизвач. Чир хүн мажбури кар я. Вучиз лагъайта, Гъалибвал, азадвал рөгъятдиз гът-завайди туш эхир.

Рикел хүн лазим я хы, 1941-йисан зур паюнин ва 1942-йисан сифте варцарин вакъияр Советрин государствоирин къилевайбуру тъч гульлемишни тавурбай хъана. Яру Армиядин къушунри, фашистри жаллатриз рикелай төфидай ягъунар къазайтлани, аскеррар, техника пучзавайтлани, анжак къулухъ чулагъавай. Гыкъялгъайта, къуваттар барабар-бай тушир. Душманди Харьков, Донбасс, Крым къунтай, Ленинград гълкъада тунвай. Немсер Воронеждив, Дондал алай Ростовдив агаюнавай.

ИХЪТИН гъалибилери Гитлер а кар-дихъ инанишинарна хы, Яру Армия күкъварнава, адахъ тақъат амайди туш. Гыкъе-пака дявени эхирдиз къведа. Чешмейри шағыдалзайвал, 1942-йисан 23-иولдиз Гитлера вичин генералпиз малумарна: "Урус-рин эхир жезва. Чна эхиримжи варцара кур ягъунрилай гульгъульсиз абурухъ къавчел акъваз хъийдай тақъат амач... Гила чи, иллаки "А" армиядин вилик акъвазнавай къилин ве-зифа сад я - Кавказдал гъзум авун..."

И журедин тапшургъар гузай фюрера Рагъекъечдай патан фронтдин къушунриз рөгъбервал гунни вичин хивез къачуна. Азад жезмай къван фад Советрин Союздал гъалибвал къазанишинар кирии вири дуњьядиз малумариз къланзай хэир. Ихътин мурадар рикел авай Гитлера "Эдельвейс" тъяр алаз махсус директива гъазурна. Ана генерал Клейстан танкарин 1-армиядиз ва генерал Готан танкарин 4-армиядиз сентябрь алукулдади Гроздный къун, сентябрьдиз Дагъустан гълкъада тунва, къилинди, 25-сентябрдиз Бакудиз гъахъун, нафтадин мяденрин иесивал авун буйргъунавай. Гыа са вахтунда Гитлеран къушунри Стalingраддални вири къуватриди гульгъульсиз. Стalingраддални вири къуватриди гульгъульсиз. Стalingраддални вири къуватриди гульгъульсиз.

Къейд авун лазим я хы, 1940-йисара Бакудин ва Кеферпатан Кавказдин нафт СССР-дин вири экономика патал кар алай чешмейр тир. Украина душмандин гылле къиле гътатайдалай гульгъульсиз техил гъасилзай Кавказдин ва Кубандин важиблувал, метлеблувал виниз

акътнана. Идалайни гъеири и маканра улк-ведин экономика патал менфятул рудаярни авай. Эгер Кавказ гъилляй акътун хъайлти, ида СССР-дин акси яз тухувай дяведин сер-гъятар гегъеншарзай, душмандин руль хажзай. Гитлераз и кар хъсандиз чизвай ва азад Бакудилай гульгъульсиз Грузияни вичин гъилик ийиз къланзай.

Душмандин хура акъвазнавай Къибледин фронтдин къиле командающий Р. Малиновский, Закавказьеедин фронтдин - командающий И. Тюленев, Кеферпатан Кавказдин фронтдин - командающий С. Буденный, Чулав гъульсун флотдин къиле командающий Ф. Октябрьский авай. Женгер башламишдай къилля Яру Армиядин ихтиярда 112 агъзур аскер, 121 танк, 2160 орудия, 230 самолёт, душмандин патани, талукъ тирвал 170 агъзур кас, 1130 танк, 4,5 агъзур орудия, 1000 самолёт авай.

ТАРИХДИН ктабра къиенвайдал, гъа-либилипера рульгъамишнавай, хейлин артухан тақъатради таъмин тирди гъиссаз-вай ва Гитлеран тапшургъури къуват гузай душманди 1942-йисан 25-иулдиз Кавказ къун патал Чехи гъужум тешкилна. Нацистри Германиядин къушунра Румыниядин, Словакиядин ва Италиядин армиярни авай. Клейстан, Готан танкарин, Роуффан 17 лагъай ва Румыниядин 3-армийри виликди гъе-рекатна. Цавай абуруз люфтафафейрикай ибарат гъавадин 4-флотди къумек гузай. Дондин, Армавирдини Майкопдин операци-

Мад душмандивай чин алчах мурадар къи-лиз акъудиз хъанач. Нојбрдин сифте къиле-ра Яру Армияди Гизель азадна ва Германия-дин Грозныйдин, Бакудин нафтадин мяден-рихъ фидай рехъ гъамишалу гагална.

СОВЕТРИН къушунрив Москвадай Сагакънавай тапшургъури сад тир: вири къуватар санал къватна, вири мумкинвери-кай менфятул къачуна, душмандин сенгеррал гъужум ийин ва Моздокдин Алагирдин патарив гвай фрицир армияр барбатин. Гыа идалди Кавказ патал къиле фейи женгерин сад лагъай пай акъалтна. Немсерин "Эдельвейс" план къиллиз акътнана.

1943-йисан январдилай эгчина, Советрин къушунри фашистриз фир-төфир чка сална. Санлай къаучурла, Сталинграддин къваларив ва Кеферпатан Кавказда гъалар Яру Армия патал хъсан терефидихъ элкъувенай. Чи къушунри Ростов, Сальск шеъверрихъ фенвай рекъерай гъужум башламишна. Гъалкъада гътунихъай къурху хъай немсерин танкарин 1-армия Ставрополь галай патахъ фена. 44, 9, 37-армийри ва Кубандин атлуйрин корпу-сди авур гъужумдикай менфятул къачуна, 58-ар-мийди Моздок азадна. Армийриз фашистриз къушунра, гъалкъада туна, барбатиз къланзай, амма и сеферда абуру чин къил сала-матавуна. 21-январдиз 44-армийди, партизан-рин къумекни галаз, Ставрополь азадна.

Гъиле гътнавай шеъверар, хуверр, мул-кар чин пацукай худиз тақланзай Герма-

яр тъяр акъалтай женгера душмандин хура Яру Армиядин къушунривай акъвазиз хъанач.

1942-йисан 23-иулдиз Дондал алай Ростов мұттыгульгъарай душмандин Кубандал гъужумна. Советрин къушунрилай фашистриз лазим тир басрух гуз алақынч. 18-лагъай ар-мийдин сенгеррэй пад акъудай немсер Батайскдиз мукъва хъана. 26-иулдиз Къиблепатан фронтдин вири мулкара гъалар чуру патахъ элкъувена. Чибуру къулухъ чуруна, фашистри, са артух четинвал авачиз, Кубан-дин геңешен чулыларай виликди еримишна.

28-иулдиз Къиблепатан фронт чукурна ва адан къушунра Кеферпатан Кавказдин фронтдин вахкана. Верховный Ставкадин адан вилик везифа эцигна: вири къуватранди душ-мандин гъужумдин вилик пад къян ва Дондин къиблепаты гъалар дузыгъун патахъ элкъур-рин. Амма аскерралди, техникалди хейлин къуватту тир душмандин галаз зурба телефон-вилер арадал гъизвай къизгъин женгерай акътнавай Яру Армиядин къушунрихъ немсериз акисвалдай тақъат амачир. Гъавилия фашистри сад-садан гульгъульсиз 3-августидиз Ставрополь, 7-августидиз Армавир, 10-августидиз Майкоп, 12-августидиз Краснодар, Элиста, 25-августидиз Моздок, 11 сентябрьдиз Ново-российскдин Чехи пай къуна. Эльбрус дагъларин күкүшдал немсерчи чин пайдахни акулана. Анжак 1942-йисан сентябрьдиз эхирра Малгобек райондин мулкара, дагълара немсерин гъужумдин вилик пад къуна. Абуруз мад ви-ликиди гъерекатдай мумкинвал хъанач.

ДАГУГҮН лазим я хы, гыа и вахтунда Германиядин къушунри Стalingрад къун патални еке къуватар желбнавай. Советрин къушунри чилин са чук, къче, къвал хүн патал, чанарни гъайиф текъвез, чулагъавай женгери нетижай тағана тунач. Кавказдин дагъларани душмандивай виликдай хътин гъерекатар хъийиз хъанач. Ватан хүн патал Кеферпатан Кавказдин вири Республикарин, облас-тирин, крайин халкъар къарагъана. Альзурралди итимар, дишегълияр, жегылар гульгъульсиз фен. Душмандин галаз дагълара гъвеччи женгер тухудай махсус отрядар, ротаяр тешкилна. Абуру фашистриз я юкъуз, я ифиф ял ядай, ксудай мумкинвал вугузвачир. Лётчики датланда фрицарап алай, къеви хъанавай чайрикай хабар гузай ва чи къегъалри абуру хабарсуз къирмишзай.

Ятани Германиядин фронтрай Кавказдин мулкариз цийи-цийи алава дивизияр рекъе хутазвай. Абуру 1942-йисан 25-октябрьдиз зайиф хъанавай 37-армиядин сенгеррэй пад акъудна ва Нальчик, Гизель шеъверар къуна.

нядин, Румыниядин, Италиядин армийри Советрин къушунриз къетенди акисвалзай, Гитлера абуруз ара-ара алла армияр рекъе хутазвай. Ятани абурухъ Яру Армиядин хура акъваздай тақъат амачир. Сталинграддин, Ростовдин, Чулав гъульсун, Кубандин, Тамадин, Новороссийскдин терефри-хъай душмандин рикелай төфидай ягъннар къуна. 10-сентябрдиз Советрин къушунри зурба гъужум тешкилна. 9-октябрдиз Кавказ патал Чуугур женгер эхирдиз атана ва душмандин Калмыкия, Чечено-Ингушетия, Кеферпатан Осетия, Кабардино-Балкария, Ростовдин область, Ставрополдин край, Карабаево-Черкессия, Адыгея, Майкопдин нафтадин мяденар азадна.

ДАВКАЗ патал къиле фейи женгера-ри Сагакъачур гъалибвал Гитлеран рикелай гапур сухай мисал хъана. Ада вичин гене-ралпиз гъикъван эмиир, гъарайр авунатани, Кавказ адан гъилий акътнана. Къизгъин ва гзаф телефон-вилер арадал гъайи женгера къа-лурай къегъалвилерай альзурралди аскерар, офицерар, партизанрин, далу пата зельмет чуугур альзалийрин къегъалвилер орденралди, медалралди къейдна. СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди "Кавказ оборона авунай" медаль тайинарна. Адаз гзаф къадарда женгчияр ва зельметчияр лайихлу хъана.

Ватандин Чехи дяведин тарихда Кавказ патал къиле фейи женгерихъ къетен метлеб ава. Советрин къушунрин ульткемвал, дири-башвал, вафалувал себебяз, Кавказ душмандин гъиле гътнавай. И къизгъин женгера 2 агъ-зурдалай виниз дагъустанвири, альзурралди дишегълийри, яшлубуру, жегылри душмандин къушунриз, танкариз акси сенгеррэй туль-кулур патал зельметдин фронтда иштиракна.

Дагъустанда и вахтунда гульгъульлут ат-луйрин эскадрон тешкилнай. Адаз Граждан дяведин игит Къара Къараева команда ганай. 416-дивизиядик кваз дагъустанвири, альзурралди немсериз рикелай төфидай ягъннар къуна ва гъалибвал мукъвал авуник чин пай кутуна.

Кавказ душмандикай хүн патал хейлин дагъустанвири, гыа гъисабдай яз чи ватан-эглийрини чин чанар къурбандна. Абуру къада Советрин Союздин Игитвилин тъвар-циз лайихлу хъайи дирибаш летчик Валентин Эмиров тир. Душмандин самолетар къир-мишзай летчики 1942-йисан 2-сентябрдиз къиле фейи Дагъустандин халкъарин митинг-дада гъиле яракъ къас жедай къванбуруз Кавказ хүн ва фашистар терг авун патал къа-рагъуниз эвер ганай.

Халкъарин МИТИНГАР

Абад АЗАДОВ

Къизгъинвилел, четинвилер, яргъал финал ва дяведин майдандар гъалтала, Кавказ патал къиле фейи женгини Ватандин Чехи дяведин тарихда кар алай чка къазва. Чулав ва Каспий гъульерин арада авай чилерлар, цава ва гъулье, Дондин ва Ставрополдин чульлера, тамара, Кеферпатан Кавказдин дагълара 15 вацра фашистри жаллатрихъ галаз лап къизгъин женгер къиле фена.

Гитлеран мурад сад тир - Кавказ къун ва гъа идалди дяве къиле фенин гъалтар вичин хийрихъ элкъуврун. Амма Кеферпатан Кавказдин халкъарин къаст душман күкъарун, ам къулухъди чукур хъувун тир.

1942-йисан 13-августидиз Орджоникидзе шеъверда Дагъустандин, Дондин, Кубандин, Ставрополдин, Ка-бардин-Балкариядин, Кеферпатан Осетиядин, Чечено-Ингушетиядин халкъарин фашистриз акси зурба митинг хъана. Вирида са сивяй алчах душман күкъарун, ивидин стап кумай къван хайи чил, Ватан хъунин гъакъындай къин къуна. Кеферпатан Кавказдин вири халкъариз къей Эвер гуна осетинин машъур шаир Коста Хетагурован гафаръяр сада таир-дайбай тир: "Ивидин гъекъ авахъиз зулумкардиз къуллугъдадли, азад халкъ яз къиник хъсан я".

23-августидиз фашистриз акси митинг Тифлисдани хъана. Адан иштиракийри, вири Кавказдин халкъарихъ элкъувена, малумарна: "Чна дагъларин гъар са дере, син, кукъуш, жигъир садан тъемни акък тийидай сенгердиз, душман къиникъа гъидай жеънненмиз элкъувурда".

1942-йисан 2-сентябрдиз Гитлеран къушунрихъ галаз женг чуగуниз талукарнавай митинг Махачкала-да къиле фена. Яру Армиядин командирин, политработникерин, Кеферпатан Кавказ хузвайбурун тъвар-нихъ къеънвай Эвер гуна ихътин га-фарни ава: "Дагъустандин халкъар женгериз гъзур я. Чна чи р

Тербиядин месәләйрай

Шайдабег МИРЗОЕВ,
ДГПУ-дин профессор, РФ-дин къилин
школадин гъурметлуу работник,
просвещенидин отличник

Инсандин эдеблувал квекай ибарат я?
Ам гыкъл худа?

Дагыстандин халкъарыкъ эдебинни
марифатдин, яни инсан инсан хызыз тербия-
лишиунун дөгө девиррай атанаван къетлен
адетар, къанунар, къайдаяр - санлай Чехи
къурлуш ава. Эдеблуу, марифаттуу, тербия-
луу инсан арадал атун патал халкъди жууре-
ба-жүре адетар, амалар, къанунар, къайдаяр
кардик кутазва. Гъелбетда, вири инса-
ниятдин ирсии авайди я. Амма гъар са
халкъди чипиз хас тир къетленвилерни кар-
дик кутазва. Гъадакай милливални арадал
къвеза.

Гъар гыкъл хайтлани, инсан тербияла-
мишавай марифатдин (эдебин) асул
дигар вирибуу патал сад я. Масакла инсан
тівар алай къетленвал (акъулдин, камалдин,
амалдин, алакүнрин, вич кылы тухунин
ва икі мадни маса терефрин) фикирдиз гыз
хүн мумкин туш. Гъа дигар, сад лагъайди,
чир хүн лазим я. Къвед лагъайди, абур
хүнни, виликди тухунни, неслир тербия-
ламишиз, кардик кутунни важиблу я. Гъа-
вилляя арифдарри лугъузва: "Алим хүн ре-
гъят я, инсан хүн - газаф четин".

Инсандин гъар са амал, кар, фикир, къа-
чузтай кам марифатдин жигъетдай гыкъи-
ван метлеблуди, хийрлуди, герекди ятла

Дагъвиийрин эдебин дибар

"алцумзавайди" уймуур я. Адан ульчмеяр-
ни намус, гъейрат, лайхлувал, адетриз ва-
фалувал, уйткемвал, мергъяматлувал
хытин манайри арадал гызыза.

Эхъ, марифатдин (эдебин) тербияди
инсандин вири общество патал хийир авай
инсанпересвал, михъивал, гъейратлувал,
гъахъивал, дуъзвал, къенивал, дуствал, зегъ-
метдал ашукъивал, викъегъивал, имтигъянра
дурумлувал, халкъидиз, ватандиз вафалувал
хытин ерияя кутун лазим я. Ибур сад-къве
йикъян вири яса гыкъл ятла клан хуналди арадал
къевзай ерияя, дөрежаяр туш. Абурухъ
яргъал иссарин уймуурдин төржира, неслир-
ин ирс, тарсар, крап гала. А төржира мари-
фатдин кодексда хызыз, халкъдин фольклор-
да - мисалрани мискалар, махарани ман-
нийра, насыгъатдин келимайра жытнава.

Халкъдин марифатдинни эдебин норма-
яр гыхътинбүр ятла, винидих лагъанва.
Абурукай чун кылди-кылди рахазва.

Лавгъасузвал

"Лавгъавилиз кыл яяй көлкъамишан
амукъда тек", лагъанва са шаирди. Гыкъи-
ван камаллуу гафар я!

А бенде хын газаф лавгъя,
Вак теккий, вич амаз язъга.

Ийиз кланда къати юргъя,

Гыч ламран ериши тийижиз, - лагъан-
ва арифдар Стап Сулейманов инсандин
лавгъавилай, вич вич яцуз күнүкай. Им
бес чи гъар са неслирдиз ганвай чехи тарс
түшни? Халкъдин камалди арадал гъанвай
эдебин тербиядин тарс!

Гъа и ериди чи риккел "гъахъльувал",
"михъивал" хытин ерияяни хизава. И жигъет-
дай халкъди яратмишнавай мисалрин къа-
дар ни гысабна?

"Кашни фий - намус амукъуй", "тапар-
рин мензил яргъал фидач", "хва ятла, къул-
хъай ямр", "чинеба къадайди кицъ я", - гыкъи-
ван маналуу мисалар, тешпигъяр!

Регымлувал, хъсанвал

Ибурни пис ерияя туш. Регым авачир-
дахъ хъсан крап, миъни ниятар, идахъ галас
сад хызыз, халкъдин арадал гъурмет, авто-
ритетни бажагъат жеда. "Хъсан балканди
пис цан цадач", "хъсанвал авуна, гъульуз

вегъ - квакъдач", "хъсанвали хъсанвал хада"
- мад ва мадни мисалар гъиз жеда.

Регымлувал инсандин цавари, тибият-
ди ганвай пай я. Амма адакай менфятни ху-
диз чир хъана кланда. "Виш сеферда хъсан-
вал авурдаа са писвал залан аквада", "гъур-
мет къазанмишун - иссарин, писвал авун са
декъикъадин кар я", "ваз писвал авурдаа жу-
ва хъсанвал ая", "и къена фидай дуныяды
писвал квэз я?"! мад ва мад мисалар са кар-
дикай лугъузва: инсандин марифатдин ко-
декса регымлувили, хъсанвал авуни къе-
тлен чка къазва. "Писвал тавун - гъамни хъсан-
вал я", - ажек лагъанвачи!

Чирвилерихъ еримишун

Имни чи инсанрин эдеблувилин дере-
жа къалурзавай ярж я. Ингье халкъдин ка-
малди и жигъетдай гыхъитин насыгъатдин
келимаяр арадал гъанватла: "Кыл хъурай,
бармак жагъыда", "илим инсандин камал я",
"къиметтуу гаф къизилдилай багъя я", "къу-
ватдилай акул гужул я" ва икі мадни.

Яшлудаз гъурметунни чи халкъдин
дөгө девиррай атанавай адет я. Адал гилани
чи вири магъалра, вири халкъары амалза-
ва. "Кыльзууди къалин берекат я", "Чехидаз
яб тагайди чехи баладик ақатда", "жегъил
ләжберди цан цада, къульзууда тум вегъе-
да", "къапуна авайди түүрүн къачуда", -
ибур гъакъыки камалдин, эдебин къада-
къар тушни бес!

Зегъметдихъя киче тахъун, жуван
ризкъидин къайгъуда жув хүн - ибурни ин-
сандин гъурмет гъидай ва абур хүнзай

адетар я. "Вуч цайтла, гъам экъечида", "вирт
гъидай чицкъ ярғамаз чир жеда", "зегъмет
къанидаз берекатни жеда" - мад ва мад ми-
саларин метлеб садрани квакъдач.

Гъа икъл, инсандин къенялтувилай, гъар
заттунин къиметлувилай, ватандиз, ин-
сандин вафалувилай, игтилийкай илтү-
кемвилай чирвал гүнин карда халкъди
түккүрнавай хүрүн эсеррихъ авай метлеб-
лувилай чун винидихъни раханва.

"Ватандиздикъи чандивай жеда",
"ватандиз къадир гъурбатда чир жеда", "ди-
дени ватан са гафар я", "кард мукалай
эзяччада" - гыкъван хъсан мисалар я! Ин-
сандин ватандашвилин ерияя кутунин кар-
да ихътин мисаларин метлеб чехиди я.

Дагъвиийрин къанажагъын, ахлакъдин
гъар са терефдихъ вичин асас мана-мет-
леб ава. Тербиядин къалахда гъа манайри-
кай-метлебрикай менфят худиз чир хай-
тла, са шакни алачиз, уймуур кадгъайди,
инсанди асайиш къачузвойди, яни вичелай-
ни, масадалайни разивал къалурзвойди,
маса гафараалди лагъайтла, гъахъувилин,
михъивилин, намуслувилин күлгөдик квай-
ди гысса. Дагъвиди гафунин михъивилиз
гъамиша гъурметда. "Акъуллу гаф къизил-
див барабар я", "гаф гана, кар яя", "гаф ла-
гъана, жув хъуремир", "гафар - еке, крап
гъвеччи мийир" ва икі мадни мисалар чи
халкъдин эдебинни камалдин дидбикай,
дурулукай хабар гузвачи бес!

Гъахъвални дуъзвал дуствал хытин ма-
надихъ галазни алакъада ава. Гъахъвал,
михъивал, сада-садаз ихтибар авун, гъур-
мет авачиз, дуствал арадал къедани?
"Дуст күн регъят я, хүн - четин", "виш ма-
натдилай са дуст хъсан я", "дуст - чинал,
душман къулухъай рахада", "садвал авай
чкада берекатни жеда" - аквазва хыи, гъар
са мисалди чаз жув уймуурда кылес туху-
дайлал чирзана. "Дагълар дуствилелди
гужул я" лугъузва. Дугъриданни, тарихди-
ни шагыидалзавайвал, чун азадвиле, ад-
лувиле хвейиди, хъзвайдини чи халкъарин
садвал, дуствал, садаз садан къадир хъун,
сад садал пехил тахъун я. Ихътин ерийри,
адетри чун агъзур ийисара хвена, гележег-
дани худа.

(КъатI ама)

Жемият

Веревирдер “Девлетлуу саилар”

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

"Саил", А.Гульмегъамедован словарда
къайднавайвал, вичиз недайди ва я алук-
дайди тъалабиз, къалера къекъведайдаз
лугъузва. И гафунал "къекъвераг", "тъалаб-
чи" гафарни алаба жезва.

Бес "девлетлуу саилар" вужар я? Дев-
летни саил (къекъвераг) сакланы чеб-
чилик галас къан тийизвай гафар (манаяр)
я эхир.

Ятлани и мукъвара "Звезда" каналдай
тешкилай са передачада ("Особая ста-
тья") чи къенин обществода (чи уймуур-
да) ихътин гыч риккленди гъиз тежер гъал-
да чеб кылы тухузтайвай пары хъанвай-
ди раижавай. Эйбөжер и гъалди чи вири
общество, къурлуш инсаннадин вилик
вилляй вегъезвойди, гъакъван усаларзай-
войди, руында авудзавайди, эхирни, чи
хъсан ниятарни рукваривди руг жезвойди
субтазавай.

Намус квай садани, вичихъ аман амай
къван, саипвал, къекъверагвал хиве къа-
дач. Масадалай аллатай шалвар, перем,
калуш алук тийиз алакъада. Масадан ви-
лийкай вахчур күлсар къват! хүвүн, түүн
генани угъраш кар яз гысабда. Бес, дев-
лет аваз, саипвал ийизвайди усалрилай-
ни усалди тушни?

Чи классикада ахътин мисалар ава-
чилиз туш. Лап зурба типар Н.Гогола ви-
чин "Къейи руын" романда, Н.Салтыков-Щедрина виchin "Пампладурарни пам-
пладуршай" романда, А.Чехова виchin
"Хъалхъамда авай инсан" гыккада, маса
эсэррани къалурнава.

ХХ асирдин Гомер Стап Сулейманан
хейлин эсерар-сатирай яр "девлетлуу
саилар" русвагъазайвай я: "Девлетлууя,
чиновникар", "Къве квачел къекъведай-
лам", "Гъажикла", "Хъсан туш", "Куыреда
авай аламатар" ва масабур.

Гила чун винидихъ тівар күнвай пе-
редацадал хүвен. Адан иштиракчыри чи
Чехи душман, чун къеняй чукъурзвойди,
усаларзвойди, къачерик вегъезвойди,
дуньядалай чицкъ ялкъве, гъакъван еке
девлеттар - чилер, ятар, та-
мар, газ, нафт, къизил, рудаяр, зегъметчи
инсанар... аваз, чахъ чепал дамахдай, чеш-
не яз къацайдай, уймуурда кардик кутадай
идеалар (руынламишдай яржар) тахъун
яз гысабзай.

Фикир желбдай тестикъарун тушни?
Месела, къале къизилдин сандухар хүз,
аялар гишилани къеццила къекъурьун
гыкълакъа? Ахътин аялри диде-бубадиз
гъурмет хъийидан? Кыцълекъарал кусор-
на, кал гишила туниз гыкъл килигда?

Аялдиз даттана ви буба усалди, ажуди,
мискьиди я лугъуз хъайтла, ада чеш-
не нелай къачуда?

Даттана чи саки вири каналрай, амай
СМИ-рани чи аллатай девир гъакъван чу-
ллавди, инсанар вири ихтиярикай магъ-
румарнавай зиндан тир, чи идеаларни та-
панбур тир лугъуз, тестикъаруни чи неси-
лар дуъз рекъе твазвани? Чахъ идеалар,
тарифдай, чешне къацайдай крап, инсанар
(образар) тазвани? "Американ бой" мани
"Катюша" манидилай вилик кутунай... (?)

Руын маса гайбуру Ватан маса гуд-
ачни? Гилани гыкъайриз (СССР чукъу-
рунин) дуъз къиметар ганвач, ягуз къанза-
вайдини аквазвач. Чун рахазвай переда-
чадани къайд авурвал, социализмдин
идеалар, яни чун азалум диявада гъалиб-
вилхъ тухвай идеалар (мурадар, метле-
бар) чукъуна, цийиб арадал гъанвач, я
гызни жезвач.

Чи саки вири кинояр, гузвай маса ин-
формация гыа са тегъердинбур, инсан яна

къиник, ивидиз күр гун, адап мал-дев-
лет (машинар, къвалер) къақъудун - идеа-
лар хыз къалурзайвай бур хъанва. Ибурун
хура "Рекъин тийир полк" хътиң гъерек-
дивайнай бажагъат дурум гуз жеда. Руын
рекъизва...

Руын къуватлуда яракъ гвайди күлд-
дайди гъеле чи улу-бубайрин дастарна-
ни, махарани, эпосдани лагъанва. Чехи
муршүүд Ярагъ Мегъамеда инсандин
азадвал гъизвайди сифте нубатда руын
лукъиликай азад авун тирди субтнай,
адан мурьудар женгинизни къарагънай.
Ватандин Чехи дяведани Гитлеран
фашистриз ва азад къуллугъ авур къене-
патаан душманризни чи халкъарин азад-
вилин руын рекъиз къанзавай. Амма душ-
мандин хура а чавуз Карбышевар, Мат-
росовар, Муса Жалилар, Зояр хътиңбур
акъвазнай.

Чехи Октябрдин революциядин сувар
гыа чавуз къақъудиз къанзавай. Амма
1941-йисан 7-ноябрдиз

Мердали ЖАЛИЛОВ

(Эвел - 37-41, 43-45-нумраира)

Рангламишдай гафар

Ширатдин чала виридалайни гаф шейэрэз, инсанриз, карииз, вакъиайриз рангар ядай, шикил арадал гыдайдай гафар - *эпитет-мар* кардик кутада. Шикиллу туштла, шириди келзавайди вичет желбдач, гъейранвилин тъиссер арадал къведач. Ихтиндаз ширил лугунни шартл алай къвалах я.

Бес эпос гыкти тукульнуна?! Ана рангламишдай жанлу гаф саки гъар са царьце гъалтзана. Иллаки “Пад яру ич”, “Тур ва балкълан” паяр эпитетрин жигъетдай виридалайни девлетлудаказ тукульнуна. Ингье мисаларни. “Файдасуз къурбандар, бахтунин тъед, дерптлудаказ къекъевна, хажалатдин чар, пад яру чехи са ич, дидедин цу кайд я”, “Чарар рехи хъанба, хъсан, ферли тур, хурай чеби заланбур, са тур вичиз гекер тир, са шив гаф зирек тир” мад ва мад мисалар-шикилар...

Эпитетар, гекъигунар, метафораяр гала-чиз жедач, тъикл хъи, гекъигунарни метафорайри, са шей маса шейинив гекъигуналди, шикил виливай къатлус жедай къати ранга-риндаз, эсерлудаз, чан алайдаз элкъурда. Ингье мисалар:

*Ам Шагъ дагъ къван зурбади,
Къайи гар хъизийгин хъуй.
Мармард къеан къван заланди,
Цун ялав хъиз къизгъин хъуй...*

“Шарвили” эпосда**Чалан хазина**

*Балкандаллаз, гар хъана,
Къекъевз хурай хуерьера.
Тарал алай нар хъана,
Элкъевз хурай гъилера...*

И царара гъар са гекъигуни аял чаван Шарвилидин къамат, адан зурбавал, адет-динди тушировал лишанламишнуч галаз сад хъиз, халкъдин умудрин, хиялрин экувални, михъивални, чехивални чи бейнидив агакъарзана.

Шарвили-пагъливандин гужувал, къуват къалурун патал рикел атанвай къван гекъигуриз яб гун:

*Гиярвиири гъайи тур
Пешхъиз къуна игитди.
Элягъайла разагарал,
Амукъайди са твех хъана...*

*Саки вири балканаар,
Ракъурнавай хърерай,
Лап къифер хъиз акъатна
Шарвилидин гъилерай.*

Шарвили хъиз, адан патав гвай игитарни зурбабур тирди къалурун патал ихтин гекъигунарни гъалтзана:

*Дагъар дагъ хъиз зурбади,
Чат дере къеан чехид тир,
Адан клашни, иес хъиз,
Зурбади тир, векъид тир...*

Гъар са царьце гъалтзавай гекъигуни шиккылдал чан гъизвайди гъасята гъиссда. Амма гекъигунар мадни кесерлубур, къаб алаз лагъанвайбур, манадин жигъетдай мадни артух ацайбур жеда. Абуруз ялав гвай гекъигунар - метафораяр лугъузва.

*Алукъайла пакама,
Тур хкудна Дагъара,
Вичин мичи чатукаай
Нур хкудна Дагъара.*

Ракъун тур нурдиз элкъуын ширидин чалаз хас къвалах я. Ихтин метафоради чатухъяндин устадвилизни къимет гузва. Ам гъунарлуди тирди гъасята гъалтзува!

*Ирид батман заланвал
Ава зурба турунхъ.
Ирид келче регъятдиз
Жедай адад чуруриз...*

Рахунар туруникай ийизватлани, инал лагъанвай келимайри пагъливандин зурбавал, адан къуват лишанламишнава. Келзавайдан

вилик чан алачир заттарал чан атанва! Гъа им метафорайрин чехи аламатни я. Чалан та-къатрий и тегъерда менфят къачуз алакъунни автордин устадвилин, бажарагъдин ша-гыдвал я.

Эпосда генани чехи къуватдин гекъигу-нар - *гиперболаяр* тимил гъалтзавач:

*Тур хциди кландамла,
Адаа яд гун лазим я!
Гъакъан яд въя, жув хайи
Чилин дад гун лазим я.
Аял гвай къван дидейри
Къуй хурудай нек гурай.
Гъа некледал яд гайи
Къуй гапурди экв гурай!*

Дидедин некледал къин къун дагъвийрин лап къадим ва тъакъван чехи метлеб вичик кутазвад адет я. Эпосда Шарвилидин турнин дидейрин “некледин яд” гун дульшушдин кар туш. Шарвилиди дидедин некледиз ви-фасувал санални къалурна! Ихтиндиз я рухвайри дидейрин вилик сифте нубатда къильлиз акудна къанзавай везифа!

Амма бязибуру, къучедай физвай жансуз къари акурла, “диде рикел хтана зи” лугъуз, манияр яда. Им хававал я лагъайтла, таб жеда.

Душмандин вагъшивал, инсафсувал ли-шанламишавай метафораярни, гипербола-ярни эпосда тимил авач.

*Са арадлай вшера
Планурдин цай авайди
Вилик адан акъатна
Сиве ялав авайди...*

Шарвилидин женгерин заланвал къалур-заяв гекъигунар-метафораярни гипербола-яр тимил туш:

*Ирид юкъуз авахъна
Душманд иви вицлар хъиз.
Ирид юкъуз къирмишина
Душман къуру нацлар хъиз...*

Маса гекъигунар “Шармунади яна къив, къеванер, накъвар юзурна”, “мечер яргъи авуна, къве хел алай къуыр хъиз” мад ва мад царап-шикилар гъар са паюнай келзава.

Халкъдин гъунарлувал къалурзаяв метафорайрини келзавайди тъйранан тавуна тазвач: “Виш чувал гъурусьяк фу чурун”, “виш рангадин гъаларикай гам хурун”, “виш балабан, виш далдам рагун”, “агъзур къфил майдандал атун”...

*Шарвилиди түркъурна
Түрзез яцу тарцикай.
Күчле тушир гададиз
Виш гамишдин парцикай.
Шарвилидин гъараиди
Дагълар садна чиливди...*

* * *

Эпосдин чалан девлетлугу ийизвай маса та-къат олищетворение, яни чан алай, алачир заттарлуди инсанрин хесетар гун я.

*Садлагъана гадади
Терлинкъдал гъыл вегъена.*

*Ада, япар чукъвена,
Гададал виш вегъена.
Ахла ада гъарайна,
Гыргызарна вижеваз:
- Гада, зун я женгера
Къведай балкълан виже ваз!”*

* * *

*Звал акатна Самурдик,
Шагънабатди гъараиди,
Къада лугъуз шейтланар,
Чиллер, цавар къарағайди...*

* * *

*Ахмиш хъана гъулыгъяр
Бүйругъ къаучур къушун хъиз...*

*Гадад вилик акъавазна
Клевирнавай усун хъиз.*

*Чирагъяр хъиз экъисна
Хъили вишлер пеленгди.
Байбутар хъиз экъисна
Хци къирер пеленгди...*

(Къатл ама)

Малла Эглер
(1855-1934-й.)**Къази**

Икъ вуна зун вучиз, лагъ, русвагъна,

Къази?

Халкъар сиве зи тъвар тұна, ағына,

Къази?

Бедлем жеда вафасудаҳъ икъ

агъур кас,

Ажеб сикреп ракъар на хъяна, Къази.

Вафасуз тир дишегълидин

бед хесетар

Вири санал вав ажеб агақына, Къази.

Фарсарин са мисал гъа ви мисал я хъи:

Буй курууд яз, фитне ви турвакъя,

Къази!

Дишегълидин яман шикил ам я хъи

мад,

Вич - са къалам, серфе хупл фирягъ,

Къази.

И лишанар - вири вибур. Амма хъи ви

Куылли - тевбе¹ баҳт гъина некягъна,

Къази?

Зи къвал чурна, шумудан къвал

чурдатла мад,

Акун - хата, тамам зун күтаягъна,

Къази.

Суъгуъ я ви чулав къве вил акурбуруз,

Чемерукин къве гулцъам ви шегъна,

Къази,

Лугъуз кълан тир, душмандивай

яргъаз хуъх вун,

Куыд мам квай къанжухди хъиз

на цвехна, Къази.

Эглера эглеш авуна, шагъ шикил ви икъ

чугуна,

Межнун хъана зун чульлера, умъурлух

на хъна, Къази.

1. Тевбе - туба

* * *

Гъич вафа жеч са заманда дугъри -

игри дустарихъди,

Кул ягъайтла¹, вун къвалалай, хур хгана,

вегъеда хъи.

Я кас, вуна де вуж къуна, сидкы

саф² тир дуст я лугъуз,

Гъа гъада вун душманд вилик,

түнд къуна, гъакл рекъида хъи.

Вав барабар тир несиб мал ви дустари

гуда маса,

Стүнни гъил такакъарнал тұна вун,

гъакл хъфида хъи.

На ви риклай, юкъ эмишиз,

гъар гъалтайнал салам гуда,

Вун акурла, къил телягъиз, чиниз

мурыхъу чиқида хъи.

И чалар хуъх къадир аваз, къандатла

квезд дүз насигъат,

Эсиллуди яхъ дуствиле, эсилсуз вав

къида хъи.

1. Кул ягъайтла - къвач галкайтла

2. Саф - гъакъикъатдин, сағълам.

Эглера лагъана

Иллагы, и гъайиф гъич рикелай фич,

Бегъем хали женин течир майва гъич.

Тамам кар яз мұғынбатту хъана зун,

Рекъир къални дегиш жеч

зи гъива гъич.

Мұғынбат са яман дерт я,

къадай цай,

Нагагъ а цүз ават

Замир ЗАКАРИЯЕВ,
тарихдин илимринг доктор, профессор,
ДГУНХ-дин къеңепатан Чаларин
кафедрадин заведующий

(Эвол - 45-нумрада)

И надир кхыннар Дагъустандин эпиграфикада XVI асирдиз талукъ эцигунрин вахт къалурздавай тек-тукъ гълтздавай чешме я. Дагъустанда араб чалан эпиграфикадин гъмбетар ахтармишунин тарихда XVI асирдиз талукъ эцигунрин вахт къалурздавай ругуд чешме малум я. Абурукай пуд сифте яз чаз жагъана ва илимдани абурукай чна хабар гана. Къейд ийин хыи, пуд чешмени Самур дередин хуърера авай. Ихтиин чешмейрин къадар са акъван артух тахъун Дагъустандин эпиграфикада муракаб вакъяна хъиз къабулзава. Лагъана кланда, и месэладиз алими еке фикир гузва.

Хуърьгай жагъанвай кхыннин чешмада Мугъаммад Пайгъамбардин аба хвейи махсус имаратдин эцигунрикай хабар гузва. Дагъустандин ва вири Кавказдин мулкарал им мусурманрин Пайгъамбардихъ галас алакъя авай тек са ибадатхана, мескен я. Кавказда Аллагъдин Расулдихъ галас алакъалу пак тир затлар хвейи маса делилар малум туш.

Хуърьгриин хуър ва Ражабан пир:

Пайгъамбардин аба хвейи чка

И чешмада XVI асирда яшамиш хъайи ирид касдин тъварар къунва. Якъин жеззвайвал, абурун къиле мавлана Къасим лугъудай кас акъвазнавай. Мавлана (жанаби, къяном) ругъанийрин ва алимин арада тъбуърметдин дереја къалурздавай тъвар (титул) я. И тъварци адан сагъиб ругъанийрин арада къиле авай кас тирдан гъакъиндан шагъидвалзава. Хуърьгай жагъанвай кхыннин чешмада анжак къве касдин тъварцин вилик абурухъ жемиятдин арада гъхъитин дереја аватла къалурздавай гафар кхъенва (мавлана ва суфий). Гъа са вахтунда ирид касдин арада эцигуннардай пешекар авайди тестикъарздавай махсус лишанар авач. Адат яз, ихтиин душушьша "уста, устад, устлар" гафар къалурзава (мисал яз, "Уста Идрис" - ред.). Яни чешмада анжак эцигуннар тешкилайбурун тъварар къунвани, тахъайлар, абурун арада устларни авайни лугъун четин жезва. Дагъустанда эцигуннарздавай устларар гъа са вахтунда ругъаниян хъайиди къалурздавай душушьшар тъмил туш.

Къарб кап ам я хыи, ибадатхана эцигунихъ галас алакъалу касарин сиягъда къвед лагъай чкадал Абу Хурайра тъвар къейднава. Мугъаммад Пайгъамбардин гъядисар садалай масадал агақъарздавай касарикай (ам гъакъини Пайгъамбардин терефдарни тир) садан тъварни Абу Хурайра тир. Амма Дагъустандин эпиграфикада и тъвар сифте яз гълтздава. Дагъларин улквездиз арабрин ихтиин тъвар ерли хас туш. И тъвар алай касдин ери-бинедин жигъетдай суал вич-вичелай арадал къввеза. Мумкин я, Хуърьгай жагъанвай чешмада тъвар къунвай Абу Хурайра Дагъустандиз Исламдин чирвилер чукӯриз атанвай кас тир. Тарихдин илимдиз Дагъустанда диндин таблигъят тухуз шаркъ патан улквейрай атай мусурманлиз талукъ делилар малум я. Хуърьгриин патав гвай Хъульдурин хуъре (Рутул райондин), Самур вацун къерех къуна винелди фейила, мусурманрин "Текке"

лугъудай ибадатхана ава. Ам арабрин таблигъятчи шейх Мугъаммад-Алидихъ галас алакъалу я. Чалай и кас гъакъин-къатдани Иемендай тирди тайинариз алакъана. Идан гъакъиндай ибадатхана-дин цилал араб чалал атланвай кхынри шагъидвалзава.

Хуърьгриин хуъре авай пирез, чна газетдин аллати нумрада хабар гайвал, "Ражабан пир" лугъузва. Ихтилат физвай кхыннин чешмада адан тъвар виридалайни эхирдай къунва. Гъа са вахтунда эцигунрин къалахра ада къунвай чка къетлендиз къейднава: эцигунар суфий Ражабан къаюмвилек кваз къиле физвай. Дагъустандин эпиграфикадин тарихда и чешме "суфий", "суфи" гафар къейднавай виридалайни къадимди я. Лагъана кланда, виликдай Дагъустандин эпиграфикада сифте яз и гафар къейднавай чешме яз Къурагъ райондин Гелхенрин хуъре авай 1622-ийн сүз эцигнавай шейх Агъмадан гъмбетдал араб чалал атланвай кхыннар яз гъисабздавай. А кхынрай малум жеззвайвал, и гъмбет эцигайди Шагъ-Къулидин хва суфий Магъмуд я.

Ражабан пирен цла авай къванцел атланвай кхыннар эцигунрин имаратдиз талукъ адетдин везифани къейднава: "вири патарихъай (и чкадилай) элкъуын патал" ва гъакъини "садакъя, иғсан гун патал". Гъа икъ, чешмади гъа вахтунда дингъльири пакдиз хуъзвай чкадихъ галас алакъалу яз къиле тухузвай адет

хъанвай къайдадикай хабар гузва. Кхыннар и гъерекат вири дүньядин мусурманрин къилин ибадатхана тир Меккада авай "ал-Масджид ал-Харам" мискинда тамамарздавай диндин адетдин мана ачухарздавай араб чалан глаголдин къумекдалди къалурнава. Ина къилиз акъудздавай адетдикай рахайта, гъаждал атанвайбур "ал-Масджид ал-Харам" мискиндин юкъвал алай Кябедилай сятинин ақърабиз къарши яз ирид сеферда элкъвезва. Хуърьгриин ибадатханадал тамамарздавай диндин адет суфизмдиз хасди хуунин жигъетдай чун шаклу туш. И имарат эцигунин кардани суфиди иштиракуни чи гафар мад сеферда тестикъарзава.

Суфийрин аба тъеквенар ақъатнавай винелай алукъдай партал я. Ада ам алукънавай кас суфийилин рекъел алайди ва ада кесибилин незуър ийизвайди къалурзава. Аба парчадин къильдикъилдин къусарикай цвазвай. Ам, адет яз, сухта-муъруъд суфийрин тешкилатдик чекъдайла алукъизавай ва аба муъруъд тамамдиз тарикъатдин къануриз мутьуъгъ тирди къалурздавай ярх тир. Аба алукъунихъ къве мана авай: имтиյанар вахкайдалай къулухъ муърид суфийрин тешкилатдиз къабулун; муршидди муъруъддиз стхавилин сирлу дуъадин (вирд) метлеб ачухунин къумекдалди Пайгъамбардин хийир-дуъа агақъарун. Къейд ийин хыи, и кар муъруъдди вич Пайгъамбардиз ва стхавал арадал гъанвай муршиддиз вафалу жеда лагъана къин къурдалай къулухъ ийизвай.

Пешекарри агадин са шумуд жуъре къейдзава. Гъар са жуъре ругъанийрин арада тайин дереја къалурздавай яржар хъиз я. Амма суфийрин вилик-къилик квай, кесер авай векилри и вакъиадиз хиркат ат-тасаввуф лугъузва, яни аба алукъдай сухта мидам вичин насыгъат-чилик галас руъгъдин алакъайралди сад яз амуъзава.

(КъатI ама)

Азербайжандин лезги театр

Гъасан ХАСИЕВ, Кълар шегъерь

Азербайжандин лезги театрдихъ чехи тарих ава. Лезги халкъди Кавказда мульку халкъарилай фад тамашаја сегънеламишна, чинин маҳсус драматургия арадал гъана. Идан гъакъиндай Сергей Говорова 1936-ийисуз Пятигорска чапдай ақъудай "Кеффер-патан Кавказдин халкъарин театр" ткбада къъенва.

Инкъилабдилай вилик лезгийрихъ И.Шамхалов, Гъ.Кисриев, Б.Бабаханов ва театрдин бажарагълы маса пешекарар хъайди я. Бакуда XX виш ийисан сифте къилера - 1905-1929-ийисара Сураханыдин лезги театр авай. Ам арадал гъунин, вилик тухунин карда Чехи пай кутур Идрис Шамхалов 1880-ийисуз Ахчегъя дидедиз хъана. Хуъръун медреса, Бакудин школа къутъяна, са шумуд чал чидай, еке къатлунар авай и жегъилди вичин эсерар теснif хъана. Ам "Буржали", "Периханум", "Кавказдин дяве", "Куругъли" ва маса пъесайрин автор я. Гъа икъ, И.Шамхалова лезгийрин милли театрдин бине кутуна. Тарихдин делилрай акъзвайвал, Сураханыда авай лезги театрдин коллективди 1905-ийисуз "Дагъустандин цъуквер" пъеса сегънедал эцигнай. Сураханы, Балаханы, Бибигъейбет ва Баил поселокрин фялейриз и тамаша лезги ва азербайжан чаларал къалурнай.

И театрда чипхъ еке агалкъунрин сагъибар, гъльгуънлай актерар, режиссерар, драматургар хъайи Гъасан Кисриев, Камил Гъульсейнов, Ашурбек Ашурлиев, Жавад ва Умудхан Межидовар хътин каср авай. Театрда тъам Къуба патан лезгиири, гъамни Къурагъай, Къасумхурулай, Мегъарамхуруръя Бакудиз къалахиз атанвай жегъил лезгиири иштиракздавай. Театрда лезги дишегълияни авай ва абур гекр тир ролра къуѓувазвай. Лезги авторрин пъесайрихъ галас санал ѿеле 1915-1916-ийисара Азербайжандин авторрикай Н.Нариманов "Шамданбег", "Наданвал", Гъ.Жавидин "Иблис", У.Гъажибогован "Аршин мал алан" эсерарни сегънедал эцигай. Бакудин лезги театрди, бязи манийилер себб яз, 1930-ийисуз къалахак ақъвазарнай.

1960-ийисара Кълар шегъерьда Забит Ризванов рөгъбервилек кваз лезги халкъдин театр арадал атанай. Ам къвачел ахкулунин рекъе Имамали Ильясован, Нура ва Вакъиф Алимоврин, Рагъимхан Къараҳанован, Къияфеддин Гъажиеван ва маса актеррин зегъметтар гафар хъана. Сая инсан тир Акбер Ферзалиева театрдин умъурда лайхху гел тұна. Гъеле Бақуда институтда къелдайла, ам "Азербайжанфильм" киностудияда лентиниз къачур "Ргар ракъиник" фильмда къилин ролда къуѓуванай. Жегъил актер гъльгуънлай "Ам тахурай, атлад хурай", "Куругъли", "Тахай диде", "Чи күче" ва маса кинойрани къуѓувана. Ташкентдай кинофестивалдин лауреат хъисхтай А.Ферзалиева вад ийисуз ара датана кинода къалахна. Гафар ийисар алатнаватаны, ада сегънедал яратмашай дұхтур Айдынан къамат тамашачийрин рикелай алатда.

Гъльгуънлай хайи Къларин хай А.Ферзалиева райондин культурадин, иллаки театрдин сенятыкарал вилик тухуна зурба зегъмет чуғуна. 1963-1970-ийисара театрдин режиссериле, культурадин къалахин директори къалахна. Кълар шегъерьдин са паркуна авай А.Ферзалиеван гъмбетдал гъамиша таза цъуквер жеда, тамашачийри адан экъу къаматдиз и жуъреда гъуремет къалурзава.

"Коммунист" газетдин 1987-ийисан 20-февралдин нумрадиз "Сегънедал ашукъ яз" къиль ганвайзи макъала ақъатнай. Ана къейднавайвал, Къларин халкъдин театрдин бажарагълы актер Къияфеддин Гъажиеван яратмашай къамат виризду хуш я. Тамашачийрин риклай алат артистикай тир адан гъар са роль гурлу капар яғуналди къаршиламишава. Сардар Хазырның, Минай Рамазанова, Пери Гъабибуллаева, Тамара Мамедова, Балакерим Сеферов, Нуслет Алиев хътин инсанри райондин культурадиз цийи нефес гъана. Чинин ма-

нийралди, юморескрайралди, къульералди къларвийрик рұғы кутуна. Халкъдин театрди са курып вахтунда неинки къларвийрин, гъакъ Азербайжандин ва Дагъустандин лезги районин ағылайирин патайни гъуремет къазанмина. А.Шагъмарданов "Къалабулук квай гаттар" тамашадай театр 1987-ийисуз СССРдин халкъдин театртин фестивалдин лауреат лагъай тъварыз лайхху хъана.

Азербайжан Республикадин министррин кабинетдин 1992-ийисан 3-июлдин къараңдалди Къларин Гъукуматдин драмтеатр кардик ақатна. Халкъдин театрдай иниз 12 артист атаны. Театрдин сифтеғынан директор Хамет Мурадов хъана. Адан рөгъбервилек кваз гъа ийисуз Бразилиядин драматург Г.Фигередодин "Эзоп" пъеса лезги чалалди сегънеламишна. Ам Къларин культурадин умъурда чехи вакъиадиз элкъвена.

Х.Мурадовай гъльгуънлиз - са ийисуз Элфеддин Рагъимханова, къуд ийисуз - Мәжлум Ферзалиева, са ийсалай виниз - Кузъма Алиметова театрдин директори къалахна. 2000-ийисалай театрдин къиле Регимхан Къараҳанов ақъвазна. Пешекар режиссер тир амни иниз халкъдин театрдай атанай.

Культурадин маса хилерик хъиз, театрдихъни са акъван ялзамачир гилан девирда театр хуын ва вилик тухун четин хъана. Театрдин исята авай директор Фаик Къардашова лугъувайвал, коллективдин аявл авун, театрдин тъвар хуын патал гаф еке алахунар авун лазим къввеза. И рекъяи Къларин Гъукуматдин лезги драмтеатрдихъ са къадар тежриба хъана. Бакудиз, Сумгайтдин, Азербайжандин ва Дагъустандин лезги райониз, Түркіядиз мукъвал-мукъвал физва. Виринра тамашачирии коллектив күшдак къабулзава.

2017-ийисуз районда Къларин лезги драмтеатрди 110-далай виниз тамашаја сегънедал эцигнавайди къейд авур министрди колектив Азербайжандин, гъакъини Дагъустанда, Москва шегъерьда гастролрин сеффера хуунни са сегънедин меденіят лезги чалалди таблигъ авунин хъсан чешне тирди къейдна. Министрди мәрекатдал театр вилик тухунин карда баркалду зегъметдиз килинга, актеррикай Гъасрет Насруллаеваз, Кифает Юсифовадиз, Ялчин Къараҳановаз хурудал алқурдай знакар гана.

Къларин лезги драмтеатрди 110-далай виниз тамашаја сегънедал эцигнавайди къейд авур министрди колектив Азербайжандин, гъакъини Дагъустанда, Москва шегъерьда гастролрин сеффера хуунни са сегънедин меденіят лезги чалалди таблигъ авунин хъсан чешне тирди къейдна. Министрди мәрекатдал театр вилик тухунин карда баркалду зегъметдиз килинга, актеррикай Гъасрет Насруллаеваз, Кифает Юсифовадиз, Ялчин Къараҳановаз хурудал алқурдай знакар гана. Театрди Азербайжандин драматургар С.Ахундован "Темягъкар", С.Рагъманан "Ашнайяр", "Гъижран", И.Эфендиеван "Атаевин хизан", М.Ализадедин "Дагъъдин цъук" ва маса эсерар бажарагълувиелди сегънеламишна. Лезги авторрикай М.Рустамован "Гъава ачук жезва", "Сефербекан меҳъэр", Ш.Герайханован "Ирид рушан диде", Б.Алибековадин "Күттегъя тахъян мани", Э.Стурвидин "Кири Буба", А.Мегъманан "Шуршуралы" хътин эсерини театрдин репертуарда мәйкем чка къунва.

Амма, гъайиф хыи, Къларин лезги театрдихъ къилдин драмат ава. Им гаф татуғай гъал я. Гъавиляй тъам лезги, гъамни азербайжан халкъарин культурадик пай кутазвай театрдиз къайгъударвал къалурун лазим я.

Къведай ийисуз А

Ичер маса гуз жезвач

Щегърез гатфар мус къведатла?

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Хуърерин (иллаки дагълух чайра авайбурун) гъалар, шарттар хъсанарунин, майишатдин хилерал машгъул хъналди чипин яшайиш къиле тухузвай зегъметкеш агълийрин гъакъиндай къайгъударвал авунин бязи махсус программаяр кардик кутазватла, вири чайра виле ақьадай хътин дегишвилен агалкъунар арадал къvezвач.

Мукъвара "Фейсбук" соцсетда кардик квай "Ахцегъ райондин тарих" чини Ахцегъа цинин йисуз булвиледи ичери беъгер хънвайдакай хабар ганвай. Амма ичер къватл хъувурдалай къулухъ абур маса гун фермерар патал четин месэладиз элкъевзва. Республика маса гуз тахъайлар, кепекрих Урсатдин консервиярдай заводриз рекье твазва. Мисал яз, 2 тонн ичер къватлай ахцегъви фермердиз хъайи къазанжи 6 ағзур манат я. Къейдзавайвал, чкадал ичер 2,5 ва 3 манатдай маса гун изажбүр жезва. Гъа са вахтунда шегъерин базарра абурун къиметар са шумудра артух я. Са килограмм ичер 20-25 манатдай маса гуз хънайтла, багъманчир ичеб бахтул ксар яз гъисабдай. Маса гунин къиметар лап ужузбур хъуниз килигна, ялгъузвиледи къетен зегъмет чуѓвазвай зегъметчийрин тлем гъакъидихъ къумекчияр къунник ақьазвач.

Хуърун майишатдин ва недай сурьстдин министерстводин делилрал асаслу яз чешмеди къейдзавайвал, ичер багъманчидин риқиз къандай жуъредин къиметдай маса гудай хътин акунар авачирбурс яз гъисабдай. Ахцегъирин ичери сортар туквендин дезгейр патал вай, мижеяр хкуден патал гзаф менфятлубур яз гъисабдай. Тибии кар я хъи, муштерияр сифте нубатда ичери акунириз килигизава.

Гъелбетда, гъар са шейинин, метягъдин къимет хажж хъун адахъ игтияж хънунилай аслу я. Республика маса квай консервиярдай заводар ичералди тъа районин багъманчир итаъминардай. Бес Къиблепатан Дагъустандин агъалийри вуч авурай?

Дарвилых генгвални гала лугъудайвал, багъманчирин гульгульарни мукъвара ачух хъун мумкин я: соцсетда раижнавай малуматда Къиблепатан Дагъустанда консервиярдай завод эцигуник къиль кутадайдакай хабар ганва. Малуматдин къанник са касди, халъдин арада машгъур мисални кутуна, ихътин баян къхъенва: "Къиблепатан Дагъустанда завод эцигда... Рекымир, цегъ, гатфар къведа". И мисалди, геж хъайлитланы, са мус ятланы и вай я маса кар арадал атуни умудлувални амайдахъ инанмашвал гузва. Таттугъ гъалар яргъалди давам тахъунин патахъай чараар акун тавуртла, гатфарик умуд кутур цегъни реквида. Инсанар япариз ван хъайдан вай, анжак вилериз акурдан чалахъ я. Яраб умудар гъа умудар яз амуъкда жал?

И макъамда зи рикел мад са агъвалат хтаны. Алатай яисара чи магъалара келемар гъялдай цех эцигдайдакай малуматар раижнай. Хейлин яисарни алатна, амма месэладал къукл атанац. Исятда адакай гъич хабарни амач. Гаф кватай чкадал лугъун хъи, Докъузлара, Ахцегъ районна ихътин жуъредин заводар, цехар кардик кутунин игтияж фадлай ава. Зегъметкеш лежберар, багъманчир ярчи арадал гъайи келемар, ичер, картуфар гзаф вахтара чайрал кепекрих маса гуниз мажбур жезва, гъатта бязи вахтара хийирдилай гзаф зарар жезва. Гъумуматдин патай "кумек" вилив хъудалди, члихъ мумкинвилен авай чи ватанэгълийри, хусуси инвестори ихътин месэлайриз фикир ганайтла, хъсан жедай. Анра заводар ва маса къулайвилен мумкинвилен хъунин хъурерал чан хкунин, абур инсанри гадар тавунин барадайни еке метлеб ава.

Тал алай месэла Къайгъуда вири хъана къанда

Нариман КЪАРИБОВ

Чи республика, гъа жергедай яз Къиблепатан Дагъустандани, хуърун майишат вилик тухунин макъсаддалди эхиримжи вахтара са жерге къетен серенжкамар къабулзава. Техил, салан майвайяр, емишар, малдарвилин продукттар гъасилзавай СПК-риз, къилдин фермеррэз абур къвалахда ашкъиламишун патал, бязи къезилвилер арадал гъизва.

Лагъана къанда хъи, гъукуматдин, республикадин ва чадин властири видихъ къалпурнавай барадай къабулзавай серенжемрик къурмат чилер цик кутунин мураддалди цийи къаналар, цин гъамбарханаяр арадал гъуни (мисал яз, Сулейман-Стальский районда) акатзава. Икъван гагъда цик квачир, я тахъайлла тамамвиледи квачир, мулкара цийи багълар, узъумлухар кутуни, абурун майданар артухарун чун шадарзава.

Амма са кар ава: цийи къаналрихъ галас санал фадлай инихъ авай къаналрихъ, чилер дигидай цин чешмейрихъ гелкъуын, абур къвалахдин къядада аваз хъун, анрин къайгъударвални авун фикирдай акъудна къанда.

Мисал яз заз вичикай са къадар гегъеншдиз рахаз къанлавай Самур-Дербент къанал къачун. Лезги чилин шагъдамар тир Самурдай къвезвай баркаван целди шумуд яисар я Дербент райондин мулкара узъумлухар,

техилдин никлер, салан майвайрин майданар дигиз! Бул беъгерар битмишарун заминламишиз. Фадлай инихъ авай и къаналди, элдин девлетди вич, лазим атайла, анин къане ацуказавай лиледикай михъунни, инсанрин патай чиркинвилерикай хъунни талабзава.

Дербентдин дигидай цин сетдин карханадин коллективиди вичихъ авай махсус техникадин къумекдади и вожибу кар вахт-вахтунда къилени тухузва, къанал къарадакай, зирзибилирикай михъезава, къаналдин къерехар тирвал лазим чайрал анаг хъунин, чиркинар тавунин барадай махсус матумтар алай тахтаяр эцигнава.

Зун, Самурдилай гатгунна, Дербент райондин мулкари къван къаналдин вири яргъивиликай рахадач, анжак са кар къейдда: къадим шегъердин дигидай гатгунна, машинар ремонт-дай мастерскойрай мазут, ягъламишдай маса амуъкайар ахъайзава. Вири дербентвийрин хъиз, зи рикелни лап хъсанандиз алама, гужлу марфар къунники къадардилай артух хъайи яд къаналдивай, анаг михъиз, деринариз, тахъун себеб яз, эхиз хъанач. Къерехрилай алахъай цин селди шегъердин агъя къиле авай са шумуд къуче, къвалер батмишарайди я. Гъа ихътин хаталувал гилани амазма. Гъикл хъи, тъбиатди чаз къайгъусувал, къанунсувал багъышламишдач.

Къейдна къанда хъи, нубатдин се-ренжем яз, Самур-Дербент къанал алай вахтундани михъезава. Амма и вожибу кардиз, мэрекатдиз, къец гузвай крап, гъа виликдай хъиз, исяддани ама. Къаналдин лап мукъва къерхрал, анин къерехар, гъатта винелни кваз хусуси къвалер, туквенар, жуъреба-жуъре мастерскояр эцигнава, гъикъван тажубдин кар ятланы, гилани эцигун давамарзава. Нетижана.

Каспийскда - сад лагъайди

Жасмина САИДОВА

10-ноябрдиз Каспийск шегъерда яшайишида арадал къвезвай къеви амуъкайар (ТБО) къватлай сад лагъай экопункт ачухуниз талукъ шад мирант къиле фена. Гила шегъерэгълийрикай лазим тир къайдада къилдин къильди къватлай зирзибилини изиз.

Экопункт шегъердин Орджоникидзедин къучеда ава. И чак гъам къавич-къавачи къекъевзай, гъамни машинраваз къвезвай агъалийриз иниз чипин зирзибили гъун къулай хъун фикирда къун хъянова. Гила шегъерэгълийрикай экопунктдиз шуъше, чарап, пластик, алюминийдин къватлай вахкуз ва абурух тайин тиръакы къачуз жеда. Къватлай зирзибили, къейд ийин, гележегда масакла гъялда ва адакай цийи шейэр тукъуру хъийди.

Рикел хин, региондин Къил Владимира Васильева Каспийск шегъер ТБО масанис акъуддай цийи къайда тукъурунин ахтармишунин проект-дик кутунай. Идара ийидай компанияди и рекье къвалах активнадаказ башламишида ва цийивилер кардик кутада, къильди къачуртла, жуъреба-жуъре амуъкайар къильди къильди къватлай жедай зирзибилин контейнерар эцигда. Гъакъини махсус техника, зирзибили къватлай машинар ва лазим маса алатар къачуда.

Экопункт ачухунин миракатдай РД-дин тъебиатдин ва экологиядин министр Набиула Къарачаева къейд авурвал, яисан эхирдалди Каспийск шегъерда ихътин мад са шумуд чак тукъуруда.

"Гъелегиг чна Каспийскда ТБО къабулдай 12 экопункт тайинарунин умуд кутунва. Яисан эхирдалди фикир къилиз акъуддайвал я. Идалай-

ни гъейри, чна Каспийскда контейнерар эцигдай чакарни лазим къайдада тукъуруда. Путулкайр ва баклажкая, гъакъини шуъше къватлай жедайвал цийи жуъредин бакар эцигда", - лагъайана ада.

Къейд ийин, региондин къейд ийин, реалирикай яшайишида арадал къвезвай къеви амуъкайар къабулдай сад лагъай экопункт алай яисан августдин ваца Махачъалада шад ъялара ачухнай. А ъялаз анал рахай Набиула Къарачаева, цийи кам региондин экология хъун патал къетен важибулувал авайди тирдакай лугъуналди, ихътин тежриба инлай виликни хъайиди къайдай: "Чехи несилдин векилрин рикел алама жеди, виликдай пионер-ри макулатура, металлом ва маса зирзибили къватлай, махсус чакирис вахкузайди тир. Республикадин тъебиат хъунин вакъатдади къве кепек къазанмишад лап хъсан рехъ я. Гъа са вахтунда чарап къабулзайвай къимет- 2 манат- са шейни туш лагъайла жеда. 8 кг ктабрай чаз 16 манат гана. Им лагъайла, аниф фена-хъквейдай рекъин харжирин са пайни туш. Зи фикирдади, къабулзайвай къимет артухар тавуртла, и се-ренжемдикай хийир жедач. Бес зирзибили къватлай, аниф тухунай хъайи пулдихъ са шей къванни къачуз хъана къандачни?", - лагъайза ада.

Суалар арадал къвезвятлани, шак алач, зирзибили къильди-къильди къватлайнин ваам гъакъидихъ вахкунин тежриба, дугъриданни, хийирлуди я. Къилинди, ам фикирда авайвал умумурдиз кечирмишун ва месэладал къукл гъун я.

Хазран КЬАСУМОВ

Дагъустан Республикадин къенепатан карин ми-нистерстводи алай 14-йисан 3-июлдиз акъудай “2019-йисуз полициядин участковый уполномоченный-ри административный участокрин агъалийрин ви-лик гъахъ-гъисабар авунин гъакъиндай” 1/435-нум-радин буйргүйдин бинедалзас Россиядин МВД-дин Сулейман-Стальский районда авай отделдин участковый уполномоченный-ри маусус графицдин бинедалзас агъалийрин вилик чи туҳвай квалах-дикай гъахъ-гъисабар ийизва. Икъл, и йикъара Къа-сумхурун администривный 1-нумрадин участокдиз къуллугъязав полициядин лейтенант Риз-ван Радикович Гъажалиева агъалийрин вилик вичин квалахдин гъахъ-гъисаб авуна.

Хурун администрацияда къиле фейи собра-нида участокда яшамиш жезвай агъалийри, ху-рун администрациядин къилин пешекарри, адми-нистривный участокда кардик квай идарайрин къиле авай ксари, диндин, жемиятдин тешкилат-рин, РОВД-дин ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Собрание хурун администрациядин къилин заместитель Фазил Мамедярова ачухна ва къиле тухвана.

2019-йисуз хурун административный 1-нум-радин участокда вичи туҳвай квалахдикай гегъенш-даказ рахай РОВД-дин участковый уполномочен-ный, полициядин лейтенант Ризван Гъажалиева къейд авурвал, полициядин участковый уполномоченный-дин квалах 2019-йисан 29-мартиз 205-нум-радик кваз акъудай “Полициядин уполномоченный-ри чи къуллугъязав администривный участокда къуллугъ къиле тухунин ва ам тешкилунин гъакъин-дай” приказдихъ галаз къадайвал къилиз акъудна.

Рази жедай Къимет

- Гъахъ-гъисабдин вахтунда участокда тахси-карвилер дузыдал акъудунин, общественный къай-даяр хуний рекъерд тайин квалах тухвана. Ад-министративный участокда 7069 кас яшамиш жез-ва. Гъахъ-гъисабдин девирда зи квалахни граждан-рин саламатвал, ихтиярар ва азадвал хунихъ, тах-сикирвилерин вилик пад къунихъ, учетда авайбу-рухъ (абур 10 кас ава) галаз гъавурда тунин квалах тухунихъ галаз алакъалу хъана. И девирда хайи вири тахсикирвилер дузыдал акъудна. Гзаф се-ренжемар чна ДПС-дин, ППСП-дин, УУП-дин, ПДН-дин пешекаррихъ галаз санал тухузва, гъа жерге-дай яз административный участокда гъерекатда авай автотранспорт ахтармашава. Къилди квачур-та, ПДН-дин пешекаррихъ галаз санал чна жегъил-рихъ, Къасумхурун 1 ва 2-нумрайрин юкъван школайра келзавайбурухъ галаз терроризмидикайни эк-стремизмидай, наркоманиядикай авай зияндикай ва маса месэлайрай съубъетар авуна, маса мяре-катар тешкипна. Чи участокда са мискинни кардик ква. Аниз къевзайбурухъ галазни чун мукъвал-мукъвал гъурушиш жезва, диндин месэлайри-кай, ахлақдикай ихтилатар ийизва, лазим тир про-филактикан квалах тухузва, - къейдна ада.

Малум хайивал, гъахъ-гъисабдин девирда участковыйдин тъварцел агъалийрилай 53 арза атана. Абур вири ахтармашна, законрихъ галаз къазвай серенжемар къабулна. Гъар са арзадиз къилди-къильди килигна. Агъалияр графицдин бинедалзас да-яхдин пунктуна къабулзава, абурун арзайрихъ, дер-дийрихъ яб акалава. Агъалийриг чин участко-видин телефондин нумраяр къиенвай карточка-яр, дежурный частунин, “ихтибарвилин” телефон-рин нумраяр гва. Зенг авуна, гъар са касдивай тах-сикирвилер, чииз акур чуру квалахдикай хабар гуз жезва.

Собраницад Фазил Мамедяров, Къасумхурун мискиндин имам Юсуф Къурбанов, райондин къе-непатан карин отделдин участковый уполномоченный-ричин отделенидин начальник, полициядин майор Жафер Саидалиев, общественный хатасуз-вал хуний рекъяр полициядин начальникдин за-местителдин везифаир тамамарзавай подполков-ни Рисим Эмирбеков, хатасузвал хуний рекъяр Къасумхурун 2-нумрадин юкъван школадин пе-шекар Насир Абукаров, РОВД-дин яшар тамам та-хъянвайбурухъ галаз квалах тухунин рекъяр стар-ший инспектор, полициядин майор Валерий Ибра-гъимов ва маса юлдашар рахана. Абуру Къасумху-рун 1-нумрадин административный участокдин участковый уполномоченный, полициядин лейте-нант Ризван Гъажалиева гъахъ-гъисабдин девирда туҳвай квалахдиз рази жедай къимет гана.

Мектебдиз мугъман хъана

Райсудин НАБИЕВ

Сардархурун сергъята бинеламиш хъанвай МЧС-дин 25-нумрадин пожарный частунин Курхурун 2-нумрадин юкъван мектебдин арада дуствилин алакъаяр аваз гзаф вахт я. Частунин къуллугъчияр мектебдиз къвезва, аяприхъ, му-аллимрихъ галаз гурушиш жезва, чин четин, жавабдар везифайрикай съубъетарзава, цла-яр къунин вилик пад къадай серенжемрин, ишлемишдай тадаракрин гъакъиндай гъа-вурдик кутазва.

Ингье и мукъвара пожарный частунай чин маусус машинни газа цла-яр хадардайбур мектебдиз мугъман хъана. Анин директор Абдулазизов Эмирулагъ къилеваз, муаллим-ри мугъманар хушвиледи къаршиламишна. Абур мектебдин дараматдиз, адан сергъята авай чайриз, цла-яр къунин вилик пад атъудай гъихтин тадаракар аватла тамашна, сиг-нализация, маусус лишанар эцигнаватла килигна. Акур затларилай, авай гъазурвилелай цла-яр хадардайбуру рази-вал авуна, къилдин журналдани и крат къейдна. Ахпа отде-ленидин командир, вичихъ 25 14-йисан тежриба авай Нагъда-лиев Лачина, расчетдин член, пожарник Абасов Альберта, цла-яр хадардай машиндин шофер Гъульсейханов Нуридина аялар, муаллимар машиндин патав къватла, чиши квалахда (герек макъамда) ишлемишдавай тадаракрини алатрин, абуру гъик

квалахзаватла нубатдалди съубъетар авуна, тежрибадин бязи квалахарин къалурна.

Мектебдин ОБЖ-дин муаллим Рустамов Ажимамеда ог-нетушителар ишлемишдай къайда чирна. И мянрекатда аял-ризни, муаллимизни цла-яр къунин вилик пад къунин, хада-рунин рекъерай гзаф крат, гъакъни чуру гъалар арадал атай вахтунда чеб тухудай къайдаярни чир хъана.

Мектебдин директорди мугъманриз чухсагъул лагъана.

Дульз туш эхир

Абдулашим РАМАЗАНОВ,
РД-дин лайиху муаллим,
зегъметдин ветеран, Циалрин хуър

Зун “Лезги газет” лап аял вахтарилий инихъ келзавай ва ара датлан кхъиз-вайбурукай сад я. Хурие, квалае газет гегъенш къатарал вахт-вахтунда ага-къарун патал, ам гзафбуру кхъин па-тални за жуван пай кутазва. Къериц-царуз жувани газетдиз кхъизва.

“Лезги газет” бязи чехи районра, хуърера тъмил кхъизва лагъайла, рикъиз залан жезва. Са шумуд юис ида-лай вилик вишелай виниз циалвийри чин багъри газет кхъизва. Эхиримжи вахтара и къадар ақвадайвал тъмил хъана. Багъавиликай багъя къазва. Багъа тахъанвай вуч ама гила? Югъ-къандавай виниз акъатзавай къимет-ри кесиб инсанрин гъурульлар хазвай-ди чаз чизва... Ятлани авай са газет кхъин тавун дульз кар туш.

Малум тирвал, “Лезги газет” 14-йисан къиене 52 нумра акъатзана. Газет чипи-

вай сайтдайни келиз жевачни лугъуз-вайбуруни кими туш. Ахътинбуруз жаваб гуз кланзава: газетдай чаз датлан лезги халкъдин ацукун-къарағын, яшайиш, гъал-агъвал, гъузгъудай къиз, аквазва. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи руғъдин хазинади-кай датлан макъалаяр чапзава. Алай девирдиз дульгузгъун вилерай килиг-дай мумкинвал гузва. Дарда гъятнавай, пакадин йикъак умуд кумачир кесибрин гъурульлар ачуарзава, умъурдин че-тинвилер алуудай рекъер-хуълер жа-гъурзва... Газетди чи халкъдин девлет-лу тариҳдикай, чи р

Семинар Ктабрикай рахана

Лезги ФЕТГЬУЫЛЛАГ

И мукъвара Махачкъалада кардик квай А.Тахо-Годидин тъварунихъ галай ДНИИП-да “1-4-классрин лезги Чалан ктабрин къурлуш ва метлеб” темадай лезги чалан муаллимрин, методистрин иштираквал аваз семинар къиле фена.

Ам лезги чалан муаллимар ктабрин къурлушдихъ, метлебдихъ ва сифтегъан умуни образованидин ФГОС-дин шартлар мектебра чирвилер гунин къалах тешкилунин къетенвилерихъ галаз танишарунин макъсаддалди къиле тухвана. Метлеблу мярекатда илимдин институтдин Дагъустандин литературайрин сектордин илимдин къилин къуллугъчи, алим Къурбан Акимова, и институтдин хайи чаларин сектордин илимдин чехи къуллугъчи, ктабрин (учебный пособийрин) автор Жаклина Мейлановади, шегъеррин, районрин образованидин управленийрин методистри, Ахъзер, Мегъарамдхурун, Сулейман-Стальский, Къургъ, Дербент районрин, Махачкъала, Каспийск, Дербент, Дагъустандин Огни шегъеррин мектебрин лезги чалан муаллимри иштиракна.

Мярекат ачухай Ж.Мейлановади къейд авурвал, образованидин гъалар цийи хъу-

вунин карда важиблу камарикий сад алай девирдин истемишунриз жаваб гузай ктабар, методикадин къватлалар арадал гъун я. Ада шегъеррин, хъурерин мектебра цийи ктабрай къалах тешкилдай алай аямдин къайдайрикай, хайи чалан хъуринъ ва аялриз чирнинхъ еке эгъмият авайдакай ихтилатна.

Малум тирвал, 1-4-классар патал лезги чалан ктабар, гъакини и мукъвара чапдай акътнавай бувкарни (автор В.Бабаев я) мектебрив агакънава. Гъвеччи классра хайи литературадай къелүнин ктабарни мукъвара чапдай акътдайвал я.

Ктабрин гъакындиндай чин фикирар Махачкъала шегъердин 1-нумрадин гимназиядин, 48-нумрадин, Дербент шегъердин 15-нумрадин, Ахъзер в Агъа Стлал-Къазмайрин мектебрин муаллимри - И.Амакановади, Ш.Хибиевади, Р.Алиевади, С.Асваровади, Н.Шиннебиевади лагъана. Абурун фикирдади, чапдай акътнавай ктабар ФГОС-дин шартларив къазвайбур, метлеблудаказ ва итижлудаказ къалах тешкилиз жедайбур хъвана. Ктабар адан текстерихъ галай рангули шикилрни, сүретрини къешенгарнава. Мисклалар, мисалар, фад-фад къелдай келимаяр, яратмишнин, къугъунрин жуъреда къилиз акъудай тапшуругъярни аялрин фикир жепбайбур я.

Эхирдай Ж.Мейлановади муаллимрин, методистрин суалриз жавабар гана.

Мектебрин къадар артух жеда

Нариман Къарибов

Иисалай-суз вичин сергъятар геъншарзавай ва агъалийрин, тъя жергедай я аялрин къадарин гзаф жезвай къадим Дербентда мектебрин ва аялрин бахчайрин къадар артухарунин чарасувал ава. Гъинк хъи, шегъерда къенин йикъалди кардик квай 21 мектебди ва 30-дав агакъна аялрин бахчайри агъалийрин игътияжиз тамамвилелди жаваб гузав.

Месэладин метлеблувал ва агъалийрин тълабунар фикирда къуналди, шегъердин администрацияди мукъвал йисара Дербентда

мектебрин ва аялрин бахчайрин къадар хейлин артухарун къетнава. Малум хъайивал, и кар иллаки эхиримжи вахтара арадал атанвой цийи “Южный”, “Авайн-4”, “Аэропорт”, “Пинхас-Къеле” микрорайонрим талукъ я.

Планламишнавайвал, цийи эцигунрив “Авайн-4” микрорайондайлай эгечда. 2020-йисуз гзаф агъалияр яшамиш жезвай ана 804 чадин къуван мектеб ва 250 чадин аялрин бахча эцигиз башламишда.

Шад жедай кар ам я хъи, Дербент шегъер чехи хъунин рекъяй гъуматдин маҳсус программадин бинедаллаз, мукъвал йисара ина цийи 9 мектеб ва аялрин са шумуд бахча эцигун планламишнава.

Къуръ жавабар хкуднава

Чи мухбир

ГИА-дин ва ВПР-дин тапшуругъри школаляр ақылтларзай аялриз чин яратмишнин рекъяй бажаргъ ачухардай мумкинвал гузва. Рособрнадзордур урус чалай ва маса тарсарай нетижаяр къадай имтигъандин материалла са жаваб хъядай тапшуругърикай тамамдаказ отказнава, хабар гузва идарадин пресс-къуллугъди. Рособрнадзордин къиль Сергей Кравцован гафарапади, алай вахтунда вири тарсарай госэкзаменрин къурулушда “веревирдер ийиз, жуван фикир къил-къиллаз малумариз ва ам, урус литература-

дин чалан къайдайрикай менфят къачуна, делилламишна субутариз алакъуниз” дикъет гузва. Идалай вилик литературадай ГИА-дин тапшуругърикай къуръ жаваб гун истемишавайбур вири хкудун пландик кутунвайдакай хабар гана.

Сергей Кравцован гафарапади, Рособрнадзорди школаляр ақылтларзай аялрин чирвилерин дережадиз гъахълу къимет гуз алакъдай къайда тукъурунис еке фикир гузва. Гила 4-7-классра урус чалай гъар йисуз вирироссиядин ахтармишнин къалахар, 9-классда - государстводин нетижаяр къунин аттестация, 11-классда нетижаяр къадай сочинение ва урус чалайни литературадай ЕГЭ тухузва.

Мадни еке агалкъунар хъурай!

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Жуван миллеттин векилрин агалкъурикай ван хъайила, дамахни шадвалтийидай ксар, зи фикирдади, авач. Республикадилай къеце абуру чин къени къилихралди, хъсан къелунралди, спортдин майданра гъунаар къалурунди ... чи ватандин - Дагъларин улквиден - тъвар машгурзава. Ингъе и йикъара Москвадин госуниверситет (МГУ) чи ватандаш руша - Аида АГЪАХАНОВАДИ къелзазаваиди, аманиз экзаменар авачиз къабулнавайди чирхъайила, заз гзаф шад хъана. Адахъ галаз чи газет къелзазайбурни танишариз къанзава.

Аида Агъаханова 1996-йисуз Махачкъалада дидедиз хъана. 2014-йисуз Мегъарамдхурун райондин Самурда 1-нумрадин юкъван школа ақылтларна, ам Даггоспедин университетиз математикадин, физикадин ва информатикахе факультетдиз гъахъна. Алай йисан мартдиз Махачкъалада Дагъустандин госуниверситетда вузра къелзазай студентрин арада инглис чалай къиле фейи олимпиадада (вири санлай ина 40-дав агакъна рушарини гадайри чин чирвилер ахтармишна) А.Агъаханова “American league” номинациядай 1-чадиз лайихлу хъана. Гъульгъунин вацра (26-апрелдиз) ада инглис чалай Владикавказ шегъерда Кеферпатаан Кавказдин вузра къелзазай студентрин (120-далай виниз) иштираквал аваз къиле фейи II турда вичин чирвилер ахтармишна. “English professional” номинациядай ада 1-чак къуна. Имни олимпиададин эхиримжи турда иштиракун патал рөхъ ачухъя лагъай чал тир.

27-июнь Москва шегъер. И юкъуз МГУ-дин дараматда Вириоссиядин олимпиададин III пай къиле фена. Чи улквиден жуъреба-жуъре вузрай ина иштиракай студентрин къадар 3500-дав агакънавай. Олимпиадада 16 студент 1-чакириз лайихлу хъана. Абурун арада Аидани авай.

Малум хъайивал, и олимпиадада къенкъевичи чаяр къур гадаярни рушар МГУ-диз экзаменар авачиз магистратурадиз къабулзазай. Гъа икъ, ци Даггоспедин университет яру дипломдади ақылтларай Аида Агъаханова, олимпиадада 1-чак къуниз килигна, МГУ-дин къецепатан чаларин факультетдин магистратурадиз (бюджетдин бинедаллаз) къабулна, гъаклини ада 150 агъзур манат премияни гана.

- Къецепатан чаларал зи гъвечи чалалай рикл алайди тир. Зи фикирдади, савадлу гъар са касдиз къецепатан са чал хъайитлани чир хъана къанда. Гъелбетда, жуван хайи чални. Къецепатан чал чир хъуни, сир туш, хъсан къалах жагъурунал гъалтайла, вилик еке мумкинвилер ачухъзана. Къенин юкъуз за чирвилер къачузвай пеше гъахътинбурун жергедай я. Алай вахтунда МГУ-да за къецепатан къве чал дериндай чирзава. Сад - инглис, къвед лагъайда (жуваз къандайди хъядай ихтияр ава) - итальян чалар, - съзъбетзана чи таватди.

Малум хъайивал, къведай гатуз рухматрин вахтунда Аида къве вацра США-диз стажировкадиз рекъе твада. И карди къачунвай чирвилерикай менфят къачудай мумкинвал гуда.

Чи мурад Аидадиҳ мадни еке агалкъунар, хушбаҳтлу умъур хъун я!

Диндин межлисар

Агъмед МАГЪМУДОВ

векил Абдурагъман Рагъманова ва ма- сабуру иштиракна.

Межлисир сергъятар аваз диндин алими къватларнайбуруз диндин мярекатрикай авай хийирдикай, Пайгъамбардиз авай къанивилай, чирвилер къачунин важиблувилай, диде-бубадихъ, гъечи- чехидахъ галаз хвена къанзазай алакъайрикай ва маса месэлайрикай лагъана.

Москвада къиле фейи мярекатда иштиракчирин арада диндиз талукъ суалрикай ибарат викторина къиле тухвана. Дузы жавабар гайибурув, савкъатар яз, Ярагъ Мегъамедан умъурдин ва яратмишнин реекъиат къиенвай ктабар вахкан.

Къейд ийин хъи, Ислам Гъамидова тамамарай нашидар межлисра иштиракайбуру хушдиз къабулна.

Къуй лезги халъдин векилри Урусатдин къилин шегъерра къиле тухвай и бекратлу мярекатар Аллагъади къабулрай!

Мердали ЖАЛИЛОВ

Заидин Гъасанов чи литературадиз алатай асирдин 70-йисара атана, вичикай ада лап са куьруу вахтунда чехи майларни тұна. Дугъриданни, автор и фана дүньяда анжак 32 ийсуз яшамиш хъана. Асул пешедай ам саарин дұхтур ва муаллим тир. Медучилище ақылтарна, Къурғаңа квалахна. Гүйгүйнлай ДГУ-дин филфак күтіяны, райтагетда в мектебда зеңмет чыгуна.

Рұльгай Заидин шаир, гықаятчи, вичи новеллист, куьруу жанрайрин эсеррин автор тир. Гә тімил яшара ада са хейлин хъсан ширир, гықаяяр, "Умудлу кам" ва "Женжел" тівар алай повестар, Шамсудин Исаеваш галаз санал кхъей драма (Советтин Союздин Игит Эсед Саликован кысметдикай), лап гзаф таржумаяр, литературадин месслайрай кхъей мақъалаяр, рецензияр, фикирар, къейдер, очеркарни зарисовкайра теснифна. Гзафбур чапдайни ақытна. Абур жүре-ба-жуыре газетрани журналпра чыланва. "Умудлу кам", "Женжел", "Бубадин кваль" кылдин ктабар яз ама. Абураз чи критикада кутгай кыметарни ганва (Межид Гажиева, Буба Гъажикъулиева, Гъажи Гашарова, Ханбиче Хаметовади, Рагым Кельбекханова, масабуруни). Санлай вири авторрин фикир ам я хыи, Заидина къачунвай камар, гә вичи кхъен-вайвал, умудлубур, дурумлубур, эбединав авайбур я.

Гъайиф, залум душушущи ам чавай фад къақудна. Вичин кылдин ктабар ақвадай мүмкинвални касдиз хъанач. Гә икі, заз чидай делилралди, Заидинан ирссагыбрин гъилера адан гъеле садавайни я көлиз, я чапдай ақыдиз таҳъянвай хейлин заттар - ширир, новелляр, повестар, таржумаяр ама. Белки, са вахтарлай абурузни экв ақын.

Заидин Гъасанов дустарал, иллаки яратмишдай ксарал гзаф рикіл алай дагъви тир. Дағыустандин писатерин Союзда ам чин тийидай кас авачир. Гә тегъерда музыкадин, живописдин, театрдин хилера

Заидин Гъасанов - 70 йис

жумачи, журналист, саарин дұхтур, аялрин көви дүст-муаллим хъай Заидин Акимович Гъасанов тир. Ам зал жувазни са ақын къулай түшир вахтунда Мегъарамдхуруын райондин Тагъирхуруын-Къазмайрин юкъван школада гъалтна. Иниз ам райондин газетдин редакциядай йисан (1973-йис) жегиль муаллимдикай очерк кхын патал атанвай. Зун лагъайтла, гә мукъвара вуз (ДГУ, 1970-йис) ақылтарна, иниз атана квалахазавай муаллим тир. Школадин директор Агъаверди Рамалданова а кас зи тарсуниз гъана, гә икі чун танишни хъанай. Ахпа и танишвал дуст-виллиз элкъевна.

За а чавуз саки заттни кхын хъийизматир. Къелем къурана вәъ, гүгъуль ханвай. Кхъей заттни (зи вилерай) санани къабулзациячир.

Заидина лагъана: "Яъ, мад Етим Эминани Стәл Сүлеймана газетра чап авун патал теснифачир къван! Амма абур классикар я! Алакъазатла, жувани теснифа!.."

Эбеди камар

квалахазавай ксаризни ам багъа тир. Гъатта вич кысметди ақыдай яргъарани - Москвада, Киевда, Ростовда, Бакуда, масанранни адах руғыдиз, рикіз миҳни, бажарагълу дустар авай. Гә кардини ада збединав гузва.

"Дустар хуъ!" лугъуз эвер ганай Дағыустандин халкъдин шаир Расул Гъамзатова. "100 манатдилай 100 дүст хъсан я", лугъузва урус халкъдин камаллу мисалдани. "Дустар күн регъят, хүн четин я", лугъузва чи халкъдин камаллу мисалда...

Вахт - запум, вири гъадаз табий я. Вахт - садазин. Адан табийсузили завай дустарни гуз, къахкъудиз хъана. Умъурдин рекъерал вил вегъейла, аквада хыи, дустаркай амай-бурулай къакъатайбур гзаф хъиз я...

Рикелай тефидай дустаркай сад, винидихни лагъанвайвал, шаир, гықаятчи, тар-

и гафари, зи рикел алама, зун, саки тарцина, ахварай авудайди хъиз тир. За къелем гъиле хъкунай!

Заидинан за санал Дағыустандин писательин са шумуд мярекатда иштиракна. Чи рукописрэс санал килигна, кыметар гана, меслятар къалурна. Акуна хыи, зи дуст, ам залай хейлин жегиль тиртла, гъахъуль тир. Адах дустар санал агуддай сүгъуыр авай. Махачъаладиз атай са гъафтеда чахъ яратмишдай ксарин дестеяр дустар хъанай жеди. Миллетдилай, диндилай, яшарилай аслу тушиш...

Заидин, винидихни лагъанва, вичин руғыди, ада райондин газетда мухбирвиле ва вичин хайи жүре - Къуюстандал мүаллимвиле квалахадайла, Тагъирхуруын-Къазмайрал мектебдин урус чаланни литературадин муаллим ва школадилай къеце тер-

- Яда, Севзи, - хабар къуна за, - мұғыз чур хъанва хы?

- Э-э-э-э, за ваз вуч лугъун. Сметадик пул квач. Мад патай кепек къедай чка тахъайла, за вуч ийин...

И гафар ада са шумуд вацран вилик мад лагъанай, амма а сеферда ада тахсиркар Керимов авунай.

Зун адан чиниз килигизавай. Ва зун ала-мат хъана: и инсан са шумуд вацран вахтунда ақи дегиш хъанай хыи, адан пүзаррал бижвал къекъевзай. Са шумуд декъинка идлай вилик чаз хъвер гайи вилера нефсинин къанихвал ақуынавай. Им виликан Севзи я лагъана завай сакланы ақуыдиз гыз жезвачир. Виликанда малаик хътиди тир, амма и Севзи ақатай гъи вахтунда хъайтлани инсандин тұтыннал къуль гъалда.

- Юлдаш директор, - мад рахана зун, - күн сохходзин никер къуранва, бағылара тарар күквари къунва, фермадал...

- Хъана! - гаф атла ада зи. - Ваз вуч ава? Къыхын жуван газетдиз фитнеяр! Гъакъ ийидә за, жаваб гузвойди вун туш, Севзи я, Севзи!

Севзи дин сивел хъилекди каф ақылтавай.

Мад заз ина ийидай кар амачир...

Кысас

Саки йисалайни гзаф тир, чөхидакай хъел аваз. Са шумудра адап хамуниз къел яғыз алахъна, амма гъар сеферда лашунин яңу кыли зун яна.

Къе кысас вахчуна! Күчедал гъалтай чөхидан папаз вил ақынла за!..

Танишсузрин диалог

Библиотекадай хатадай хъиз са ктаб къа-чунан за. Жилдинин сифте патал къевнай: "Хъсан ктаб я, виридан көлүн меслят къалурзава".

Ктабдин эхирда маса хаттаралди къен-вайбур акуна заз: "Ламран хва ва я руш, ви меслятди гъакъ гъавайда зи вахт къакъудна".

биядин квалах тешкилзавай ксарикай сад яз хъайи зи патав гъанай.

Кхынприн квалахдик хъиз, мектебда за ийизвай квалахрикни а чавуз гъерекат ақатнай. Са кар рикел хүн бесрай: З.Гъасанов көвивал себеб яз, а чавуз сегнедин шейэр къалурдай, я тамашаияр ацуқардай са мүмкинвални авачир мектебдиз ада Лезги театрдин чехи колектив (кылес кыларин режиссер, РСФСР-дин лайиху артист Багъыш Айдаев аваз) гъанай. А юг, заз чиз, и хурун тарихда Лезги театр сифте яз атайды яз гъатнава. Заидин Гъасанов тешкилдай бажарагъ тыйхитинди тиртла, и са мисалдини субтазава.

Заидин Гъасанов 50 йисан, 60 йисан юбileяяр ада квалахай Къуюстанран хуруун юкъван школада къейдна. Сад лагъай сеферда тухвай мярекатда иштиракдай кысмет зазни хъанай. Зи рикелай адап хуруннүйри, иллаки мүаллимини ада тарс гайи аялри лагъай ихтилатар алатзавач. Адан гъилик келей ученицирай сада шаирдин руш, гъа школадин мүаллим Наиля Гъасановади (Курумовади) кхъей чылар келней:

Хай югъ ваз тебрик ийиз,
Къе вун квалае аваз къандай.
Ярар-дустар на къабулз,
Вун ви варцел алаz къандай...

За къе, саки 20 йис алатаилья, и чылар келезава, шаирдин бағырийрихъ галаз санал гиланы ам вичин варцел алайди хъиз гъиссазава. Гылк хыи, адап умъурдин юлдаша Файзата веледар (къве рушни пуд хва), буба кылел аламач лагъана, гъакъ тунач. Абури вири чипин мурадрив, метлеbriv агақъарна.

Исекта Заидинан хва Акиман патав бубадин тівар эхцигнавай хва Заидинан хизан яшамиш жезва, арада гъурмет, сейливал аваз.

Шаирвилин, гықаятчывил квалах абу-дуравамарзавани, авачни заз чидач, амма дүстивилин, хванахавилин алақъаяр күсни тимиларнава. Эхъ, ирс давам жезва. Заз чиз, и кардини чи рагметлу дустунин тівар ва ада къаңар камар эбеди ийизва... И чина гузай адап эсерини и кар тестикъарзава...

Игитвали

Хъультүл месел къаткана, хиялариз башламишна за. Гила са илимдайл машгүл хъана къанда, белки, жувни тівар-ван авай алим жен. Гы илим гъиле күртла хъсан ятла?

Кибернетикадикай, генетикадикай ва физикадикай хиялар ийиз ва абури жуваз мұттығызарлай алахъна. Амма абурукай садни зи ақуыдиз мұттығыз хъанач. Къадарсуз хъел атана - зун гъасытда ксанан...

Хажалат

Гзаф хажалатрик ақатнавай Пенпил. Икі адап дерт хайи диде къейиланы къати хъайди туш. Ийир-тийир хъанай касдин, гынал ацуқатдатла, гынлай къарағатдатла, кылакъатзавачир.

Са шумуд жис тир ада збездай хажалаттар тахъана.

Залан ухът алахъай Пенпил гъиле авай, сивел хъитреп алатнавай, тұквендә къабул тавар пүтлекадиз килигизавай, адап вилерилай күрүм-курум хъана накъвадин ири стаплар аваҳзазай...

Лирика

Шарвилидин гапур хътиң
Шалбuz дағыдун күкүшадал,

Тади кеаиз, лепеяр гуз,

Лекъерин луж алттышада.

Ингъе легъзе - абури вири

Гъуруц жағуриз экъечіда.

Анжак са лекъ, булутирик физ,

Гагъ аникай хекчіда.

Са сеферда и дагълара

Тленгдин ван ақътана:

Жегъил са лекъ, лув хжатна,

Дагъардилай аватна.

Гзаф вахт я, бала кеахна,

Лужуникай лекъ хжаты.

Дидед накъвар марфар хъана,

Лал дерейриз аватиз...

Шараг квахын лекъеризни

Эвез тежер дердер я.

Хъвер бағышиз, чахъ шеҳдайбур

Анжак дидед вилер я.

Заидин Гъасанов

Новелляр

Чурчул

Зун агроном Севзи дин халкъинан галаз чыллариз экъечіна. Адас хурун урнушар хуралай чизвай, гъатта гъинанынан къелем къуранватлани чидай ва, бегъем вахтар алатнаватлани, аник цийи къелемар кутун хъувунч. "Къй" директордик къайгыу Чуғурай, иеси гъам я. Зун са гъвечи кас я", - лугъузай ада.

Яд тагуниди нике амай къяз хыпиг хъанай. Аквадай гъалай, иесириз чипиз ина ник аватла чизвачир. Амма Севзи дин иницикай хабар амай.

- За директордиз ятарин патахъай са шумудра лагъанай, амма вуна низ вуч лугъуда? Адабай, юлдаш корреспондент, квалахиз жезмач, куьзуз хъана. Чи сохходзид къанавайди халис директор я, ахпа ваз гъа и ви вилек квай чил чир хъедач.

Чун чулыдай хъевзай. Хурун къилих галай къубудал алай мұғыз ақурла, зун ала-мат хъана: ам гъа къе-пака чылда лугъузай амавзанай.

- И мұғыз сохходзид ишлемешзавачни?

Понедельник, 18 ноября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.05 «Заряжайся!» 0+
 08.15 «Здравствуй, мир!» 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 X/f «Человек с бульвара Капуцинов» 0+
 11.15 «Годекан» 6+
 11.45 «Служба Родине» 12+
 12.05 «Парламентский вестник» 12+
 12.30, 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 12.50 «Человек и право»
 14.05 «Арт-клуб» 0+
 14.50 X/f «Три тополя на Площади» 12+
 16.55 X/f «Долгая дорога в дюнах» 6 с. 12+
 18.20 Д/ф «Гамзат Цадаса»
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «Здоровье» 12+
 21.15 «Экологический вестник» 12+
 21.40 «Учимся побеждать»
 21.55 «На виду» 12+
 23.20 «Угол зрения» 16+
 23.45 Д/с «Предки наших предков» 12+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.50 Т/с «Защитник» 16+
 02.35 «Дагестан туристический» 6+
 02.50 X/f «Военно-полевой госпиталь» 12+
 04.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
 05.20 «Учимся побеждать»
 05.35 X/f «Долгая дорога в дюнах» 6 с. 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Мордный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Новости.
 12.15 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 17.00 Время покажет. (16+).
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 01.50 Т/с «Защитник» 16+
 02.35 X/f «Военно-полевой госпиталь» 12+
 04.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
 05.20 «Учимся побеждать»
 05.35 X/f «Долгая дорога в дюнах» 6 с. 12+

РОССИЯ 1

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Приоритетный проект «Наука»
 17.55 «Микрозаймы»
 18.05 Док. фильм
 18.15 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулата

5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 9.55 О самом главном. (16+).
 11.00 Вести.
 18.00 Вечерние новости.
 18.30 На самом деле. (16+).
 19.40 Пусть говорят. (16+).
 21.00 Время.
 21.30 Т/с «Ничто не случается дважды». (16+).
 23.30 Вечерний Ургант.
 0.00 Познер. (16+).
 1.00 Время покажет. (16+).
 3.00 Новости.
 3.05 Время покажет. (16+).

НТВ

11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Приоритетный проект «Наука»
 17.55 «Микрозаймы»
 18.05 Док. фильм
 18.15 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулата

5.00 Т/с «Второй убийный».
 6.00 Утро. Самое лучшее.
 8.05 Малышева. (12+).
 9.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.25 Следствие вели... (16+).
 17.15 ДНК. (16+).
 18.15 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».

6.30 Удачная покупка. (16+).
 6.40 Присяжные красоты.
 7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.40 Давай разведемся!

9.45 Тест на отцовство. (16+).
 10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.30 Д/ф «Порча». (16+).
 15.00 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
 19.00 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
 23.05 Т/с «Ульяба перешешина», 1 и 2 с. (16+).
 1.10 Д/ф «Порча». (16+).
 1.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 3.10 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 4.45 Тест на отцовство. (16+).
 5.35 По делам несовершеннолетних. (16+).
 6.25 6 кадров. (16+).

6.00 Настроение.
 8.05 Х/ф «Судьба Марини»
 10.05 Д/ф «Евгений Матвеев. Эхо любви». (12+).
 10.55 Городское собрание.
 11.30 События.
 11.50 Т/с «Коломбо». (США).
 13.40 Мой герой. Иосиф Райхельгауз. (12+).
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Пуаро Агаты Кристи». (Великобритания).
 17.00 Естественный отбор.
 17.50 События.
 18.10 Петровка, 38. (16+).
 18.25 Детектив «Чужое».
 22.00 События.
 22.30 Америка. Во все тяжкие. (16+).
 23.05 Знак качества. (16+).
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Петровка, 38. (16+).
 0.55 Д/ф «Женщины Валерия Золотухина». (16+).
 1.10 Д/ф «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Дело Распутина».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.40 X/f «Дом, в котором я живу».
 1.40 X/f «Служили два товарища».

6.00 Сегодня утром. (12+).
 8.00 Новости дня.
 8.20 X/f «Королевы смерти».
 10.00 Военные новости.
 10.05 X/f «Родина или смерть». (12+).
 12.00 Т/с «МУР». (16+).
 13.20 Т/с «МУР». (16+).
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «МУР». (16+).
 16.20 Открытый эфир. (12+).
 18.00 Новости дня.
 18.30 Специальный репортаж.
 18.50 Д/с «История русского танка». (12+).
 19.40 Скрытое угрозы». «Люди непреклонного возраста». (12+).
 20.25 Д/ «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Дело Распутина».
 21.15 Новости дня.
 21.25 Открытый эфир. (12+).
 23.05 Между тем. (12+).
 23.40 X/f «Дом, в котором я живу».
 1.40 X/f «Служили два товарища».

Вторник, 19 ноября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
 07.55 «Заряжайся!» 0+
 08.05 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 X/f «Буря в стакане воды» 12+
 11.10 «Учимся побеждать»
 11.30 «Здоровье» 12+
 12.50 «Экологический вестник» 12+
 13.10 «На виду» 12+
 13.45 Д/с «Предки наших предков» 12+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.50 X/f «Пятый океан» 0+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 X/f «Долгая дорога в дюнах» 7 с. 12+

18.15 Д/ф «Паранг» 12+
 18.45 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «Подробности» 12+
 20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 21.55 «Человек и вера» 12+
 22.30 Д/ф «Классические герои неклассических войн» 16+
 23.20 Д/ф «Классические герои неклассических войн» 16+
 24.00 Время покажет. (16+).
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
 01.50 Т/с «Защитник» 16+
 02.35 X/f «Большая прогулка» из Сан-Марино.
 04.35 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
 05.10 «Человек и вера» 12+
 05.35 X/f «Долгая дорога в дюнах» 7 с. 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
 9.00 Новости.
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Мордный приговор.
 10.55 Жить здорово! (16+).
 12.00 Время покажет. (16+).
 15.00 Новости.
 15.15 Давай поженимся! (16+).
 16.00 Мужское/Женское. (16+).
 17.00 Время покажет. (16+).
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
 01.50 Т/с «Защитник» 16+
 02.35 X/f «Это не дело» 12+
 04.35 Передача на даргинском языке
 05.10 «Городская среда»
 05.35 X/f «Капитан Франкеска» 1 с. 12+

РОССИЯ 1

09:00 «Магудере» (на агульском языке)
 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 Республика
 17.55 Док. фильм «Джелалутдин Коркмасов»
 18.20 Поддержка рабочих профессий в Дагестане. Форум молодого заvodchchina

5.10 Т/с «Второй убийный».
 6.00 Утро. Самое лучшее.
 8.05 Малышева. (12+).
 9.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.25 Следствие вели... (16+).
 17.15 ДНК. (16+).
 18.15 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».
 19.00 Сегодня.
 19.40 Т/с «Пять минут тишины. Возвращение».

6.30 Удачная покупка. (16+).
 6.40 Присяжные красоты.
 7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.40 Давай разведемся!

9.45 Тест на отцовство. (16+).
 10.45 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 12.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 14.30 Д/ф «Порча». (16+).
 15.00 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
 19.00 Т/с «Женский доктор 4». (16+).
 23.05 Т/с «Ульяба перешешина», 3 и 4 с. (16+).
 1.10 Д/ф «Порча». (16+).
 1.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
 3.05 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
 4.40 Тест на отцовство. (16+).
 5.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
 6.20 Удачная покупка. (16+).

6.00 Настроение.
 8.05 Доктор И... (16+).
 8.40 Х/ф «Срок давности».
 10.30 Д/ф «Ольга Волкова. Не хочу быть звездой».
 11.30 События.
 11.50 Петровка, 38. (16+).
 12.05 Т/с «Коломбо». (США).
 13.35 Мой герой. (12+).
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Т/с «Пуаро Агаты Кристи». (Великобритания).
 17.00 Естественный отбор.
 17.50 События.
 18.15 Х/ф «Мужские канкулы» (12+).
 22.00 События.
 22.30 Линия защиты. Кровавая Мойка. (16+).
 23.05 Д/ф «Людмила Гурченко. Брачный марафон».
 0.00 События. 25-й час.
 0.35 Петровка, 38. (16+).
 0.55 Д/ф «Николай Еременко. Эдипов комплекс».
 1.45 Д/ф Битва за Германию
 2.35 Линия защиты. Кровавая Мойка. (16+).

среда, 20 ноября

РГВК

06.50 «Заряжайся!» 0+
 07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на даргинском языке
 07.55 «Заряжайся!» 0+
 08.05 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 0+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 X/f «Буря в стакане воды» 12+
 11.35 Д/ф «Паранг» 12+
 12.05 «Подробности» 12+
 12.50 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+
 13.55 «Человек и вера» 12+
 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 14.50 X/f «Моя любовь»
 16.55 X/f «Капитан Франкеска» 1 с. 12+
 18.20 «Арт-клуб» 0+
 18.45 Передача на даргинском языке

19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «Здоровье» 12+
 20.25 «Кунакия» 16+
 21.05 «Алперея искусств» 6+
 21.25 «АгроСектор» 12+
 21.55 «Круглый стол» 12+
 23.15 «Заскобками» 12+
 23.20 «Дагестан туристический» 6+
 24.00 Время покажет. (16+).
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15 Передача на даргинском языке «Альчи ва агълу»
 01.50 Т/с «Защитник» 16+
 02.35 X/f «Это не дело» 12+
 04.35 Передача на даргинском языке
 05.10 «Городская среда»

ПЯТНИЦА, 22 ноября

РГВК

- 06.45 «Заряжайся!» 0+
 07.00 Время новостей Дагестана
 07.15, 08.30, 12.30 Передача на кумыкском языке 12+
 07.55 «Заряжайся!» 0+
 08.10 Мультифильм 0+
 08.50 Д/с «Мастер путешесвий» 12+
 09.20 X/f «Солдат и спон»
 10.45 «Круглый стол» 12+
 11.20 «Пятничная проповедь»
 12.05 «Галерея искусств» 6+
 12.50 «Агросектор» 12+
 13.20 «Кунацкая» 12+
 14.05 «Дагестан туристический» 0+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.50 X/f «Первый троллейбус» 0+
 16.30 Время новостей Дагестана

- 16.55 X/f «Девичья весна»
 18.45 Передача на кумыкском языке 12+
 19.30, 22.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей. Махачкала
 20.20 «Подробности» 12+
 20.50 «На виду. Спорт» 12+
 21.25 «Молодежный микс»
 21.40 «Мой театр» 12+
 23.20 «Любительская сеть»
 23.55 Д/ф «Диалоги о рыбаке. Аграхан» 12+
 00.30 Время новостей Дагестана
 01.00 Время новостей. Махачкала
 01.15, 04.30 Передача на кумыкском языке 12+
 01.50 Т/с «Защитник» 16+
 02.35 «Мой театр» 12+
 03.10 X/f «Война миров»
 05.05 «Молодежный микс»
 05.20 X/f «Девичья весна»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 Доброе утро.
 9.00, 12.00, 15.00 Новости
 9.25 Доброе утро.
 9.55 Модный приговор.
 10.55, 12.15 Горячий лед. Саппоро. А. Загитова. А. Косторная. Фигурное катание. Гран-при 2019. Женщины. Короткая программа. Прямой эфир из Японии.
 12.45 Время показать. (16+).
 15.15 Давай поженимся!
 16.00 Мужское/Женское.
 17.00 Время показать. (16+).
 18.00 Вечерние новости.
 18.30 Человек и закон. (16+).
 19.45 Телеприглашение «Поле чудес»
 21.00 Время.
 21.30 Голос. (12+).
 23.40 Вечерний Ургант.
 0.35 Д/ф «Чак Берри». (16+).
 2.30 На самом деле. (16+).
 3.20 Про любовь. (16+).
 4.05 Наедине со всеми. (16+)

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
 17:25 «60- лет творческой деятельности Бурляйт Эль-муразаевой»
 5.00 Утро России.
 9.00 Вести.
 9.25 Утро России.
 9.55 О самом главном. (12+).
 11.00 Вести.
 11.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым. (12+).
 12.50 60 минут. (12+).
 14.00 Вести.
 14.45 Кто против? (12+).
 17.25 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
 19.40 Т/с «Тени». (16+).
 21.00 Т/с «Хорошая жена».
 23.10 Т/р. Расследование.
 23.45 Комедия «Пингвин нашего времени».
 1.40 Квартирный вопрос.
 2.35 Место встречи. (16+).
 4.10 Таинственная Россия.
 3.15 X/f «45 секунд». (12+).

НТВ

- 5.10 Т/с «Второй убойный». (16+).
 6.00 Утро. Самое лучшее.
 8.05 Доктор Свет. (16+).
 9.00 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
 14.00 Место встречи.
 16.00 Сегодня.
 16.25 Следствие вели... (16+).
 17.15 Хди меня. (12+).
 18.15 Т/с «Гений». (16+).
 19.00 Сегодня.
 23.15 Мелодрама «Храм любви». (16+).
 2.00 Присяжные красоты.
 4.55 Их нравы.

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Удачная покупка. (16+).
 6.40 6 кадров. (16+).
 7.05 По делам несовершеннолетних. (16+).
 8.05 Давай разведемся! (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 Тест на отцовство. (16+).
 10.10 Т/с «Вербное воскресенье», 8 с. (16+).
 19.00 Мелодрама «Моя чужая дочка». (16+).
 23.15 Мелодрама «Храм любви». (16+).
 2.00 Присяжные красоты.
 5.15 Тест на отцовство. (16+).
 6.05 Домашняя кухня. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00 Настроение.
 8.00 Детектив «Расследование». (12+).
 9.25 Детектив «Клетка для сверка». (12+).
 11.30 События.
 11.50 Детектив «Клетка для сверка». (12+).
 14.30 События.
 14.50 Город новостей.
 15.05 Детектив «Железный лес». (12+).
 17.50 События.
 18.15 Детектив «Колдовское озеро». (12+).
 20.05 Детектив «Правда». 22.00 В центре событий.
 23.10 Прият комедиантов.
 1.05 Д/ф «Актерские судьбы. Инна Гуля и Геннадий Шапаликов».
 1.35 Д/ф «Битва за наследство». (12+).
 2.30 В центре событий.
 3.40 Петровка, 38. (16+).
 3.55 X/f «У тихой пристани...» (12+).
 3.20 X/f «Буду помнить».

ЗВЕЗДА

- 5.10 Д/ф «Раздвигая льды».
 5.45 X/f «Шумный день».
 8.00 Новости дня.
 8.20 Военная приемка. След в истории.
 9.20 Д/ф «Кронштадт 1921».
 10.00 Военные новости.
 10.05 Д/ф «Кронштадт 1921». (16+).
 11.50 Т/с «Крещение Руси».
 13.00 Новости дня.
 13.20 Т/с «Крещение Руси».
 14.00 Военные новости.
 14.05 Т/с «Крещение Руси».
 16.20 Д/с «Ограниченнный супернитет». (12+).
 17.10 Д/с «Ограниченнный супернитет». «Грузия».
 18.00 Новости дня.
 21.15 Т/с «СМЕРШ. Легенда для предателя». (16+).
 23.10 Десять фотографий. Юрий Энтин.
 0.00 X/d «Переправа». (12+).
 3.20 X/f «Буду помнить».

суббота, 23 ноября

РГВК

- 07.00, 08.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 07.15 Передача на кумыкском языке 0+
 07.55 Мультифильмы 0+
 08.50 X/f «Бесевые ребята»
 10.50 «Молодежный микс»
 11.10 Киножурнал «Хочу все знать» 0+
 11.20 «Мой малыш» 12+
 11.50 Мультифильм 0+
 12.00 «Шоу chef Дети» 0+
 12.25 «Подробности» 12+
 12.50 «На виду. Спорт» 12+
 13.30 Концерт к 45-летию Заслуженного ансамбля танца «Счастливое детство» 0+
 15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
 16.55 «Дежурная часть» 16+
 17.05, 05.25 X/f «Тайна рукописного Корана»
 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

- 19.30, 22.30, 30.00, 30.30 Время новостей Дагестана
 19.55 «Дежурная часть» 16+
 20.10 «Парламентский вестник» 12+
 20.35 «Мы народ российский. Дагестан многонациональный» 12+
 20.50 «Первая студия» 12+
 21.45 «Время говорить младшим» 12+
 23.00 X/f «Любимая женщина механика Гаврилова» 12+
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 01.35 «Мой малыш» 12+
 02.00 X/f «Принцесса и пират» 12+
 03.35 «Время говорить младшим» 12+
 04.00 «Первая студия» 12+
 04.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

- 6.00 Телеканал «Доброе утро. Суббота».
 9.00 Умники и умницы. (12+).
 9.45 Слово пастыря.
 10.00, 12.00 Новости.
 10.10 Открытие Китая.
 11.15, 12.10 Горячий лед. Фигурное катание. Гран-при 2019. Женщины.
 12.40 Ирина Купченко. Необыкновенное чудо.
 13.45 X/f «Любимая женщина желает познакомиться».
 15.30 Александр Збруев. Три истории любви. (12+).
 16.35 Горячий лед. Саппоро. Фигурное катание. Гран-при 2019. Трансляция из Японии.
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 01.35 «Мой малыш» 12+
 02.00 X/f «Принцесса и пират» 12+
 03.35 «Время говорить младшим» 12+
 04.00 «Первая студия» 12+
 04.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

РОССИЯ 1

- 08.40 Местное время.
 11.20 Местное время. Вести-Дагестан
 5.00 Утро России». Суббота.
 8.15 По секрету всему свету.
 8.40 Местное время. Суббота.
 9.20 Пятеро на одного.
 10.10 Сто к одному.
 11.20 Вести. Местное время.
 11.40 Аншлаг» и Компания. (16+).
 13.55 X/f «Разлучница». (12+).
 18.20 Кто хочет стать миллионером? (12+).
 19.50, 21.20 Клуб Веселых и Находчивых. (16+).
 20.00 Вести в субботу.
 23.00 X/f «Kingsman: Золотое кольцо». (18+).
 1.40 X/f «Нигаго». (16+).
 3.20 Про любовь. (16+).

НТВ

- 5.20 ЧП. Расследование.
 5.50 Комедия «Блондинка за углом».
 7.20 Смотр.
 8.00 Сегодня.
 8.20 Готовим с Алексеем Зиминим.
 8.45 Кто в доме хозяин? (12+).
 9.25 Едим дома.
 10.00 Сегодня.
 10.20 Главная дорога. (16+).
 11.00 Еда живая и мертвая.
 12.00 Квартирный вопрос.
 13.00 Поедем, поедим!
 14.00 Своя игра.
 16.00 Сегодня.
 16.20 Следствие вели... (16+).
 19.00 Центральное телевидение.
 21.00 Секрет на миллион. Анна Семенович. (16+).
 23.00 Ты не поверишь! (16+).
 23.40 Международная пилотажная (18+).
 0.35 Квартирник НТВ у Маргариты. Д. Хмелев. (16+).
 1.50 Фоменко Фелик. (16+).
 1.35 X/f «Любовь нежданная нагрянет». (12+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Удачная покупка. (16+).
 6.40 6 кадров. (16+).
 7.30 Мелодрама «Вопреки здравому смыслу». (Россия - Украина). (16+).
 9.25 Мелодрама «Зойкина любовь». (16+).
 11.30 Мелодрама «Верю. Люблю. Надеюсь». (Украина). (16+).
 15.05 Мелодрама «Источник счастья». (Россия - Беларусь).
 17.20 Детектив «Адвокат Ардашев. Москвород со смертью». (12+).
 21.00 Постскриптум.
 22.15 Права знать! (16+).
 23.15 Мелодрама «Танг, твои воды замутились». (Индия). (16+).
 0.00 Д/ф «Женщины Сталина». (16+).
 0.50 Прощение. Дед Хасан. 1.35 Советские мафи. Демон перестройки.
 2.25 Америка. Во все тяжкие. (16+).
 6.10 6 кадров. (16+).
 6.20 Удачная покупка. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 5.20 Маршбросок. (12+).
 5.50 АБГДейка.
 6.20 X/f «Садко».
 7.45 Православная энциклопедия.
 8.15 X/f «Храбрые жены».
 10.05 Д/ф «Родион Нахапетов. Любовь длиною в жизнь». (12+).
 10.55 X/f «Мачеха».
 11.30 События.
 11.45 X/f «Мачеха».
 13.00 X/f «Лишился». (12+).
 14.30 События.
 14.45 Детектив «Лишился».
 17.20 Детектив «Адвокат Ардашев. Москвород со смертью». (12+).
 21.00 Постскриптум.
 22.15 Права знать! (16+).
 23.45 События.
 0.00 Д/ф «Женщины Сталина». (16+).
 0.50 Прощение. Дед Хасан. 1.35 Советские мафи. Демон перестройки.
 2.25 Т/с «С чего начинается Родина». (16+).
 23.30 Т/с «Крещение Руси».
 3.20 Д/ф «Кронштадт 1921».

ЗВЕЗДА

- 5.40 X/f «Сицилианская защита».
 7.25 Рыбий жир.
 8.00 Морской бой.
 9.00 Новости дня.
 9.15 Легенды музыки.
 9.45 Последний день. Николай Карапетов. (12+).
 10.30 Не факт!
 11.00 Улика из прошлого». «Голодомор. Подлинная история одного мифа».
 11.55 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Хайнц Фельбе. Суперагент КГБ». (12+).
 12.45 Специальный репортаж. (12+).
 13.00 Новости дня.
 13.15 СССР. Знак качества».
 14.05 Т/с «Чего начинается Родина». (16+).
 18.00 Новости дня.
 18.10 Задело!
 18.25 Т/с «С чего начинается Родина». (16+).
 23.30 Т/с «Крещение Руси».
 3.20 Д/ф «Кронштадт 1921».

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 24 ноября

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 08.00 «Мой малыш» 12+
 08.30 Время новостей Дагестана
 08.50 Концерт «Музикальный майдан» 12+
 09.40 «Городская среда»
 10.10 «Дагестан туристический» 6+
 10.30 X/f «Любимая женщина механика Гаврилова» 12+
 11.55 «Здравствуй, мир!» 0+
 12.30 «Молодежный digest»
 12.50 «Арт-клуб» 0+
 13.10 «Мастер спорта» 12+
 13.40 «Галерея искусств» 6+

- 14.05 X/f «Государственный пр

Спорт

Мубаракрай!

Армрестлинг

Алай йисан 26-октябрдилай 4-ноябрдади Румыниядин Констанца шегъерда армрестлингдай дуньядин чемпионат күлиле фена. Ана 54 улкведай тир спортсменри чин гылдерин күваттар ахтармишна. Абурун арада Хасавюрт райондин Къурушдилай тир Рудин СЕЛИМХАНОВ ва Мегъамед ВЕЗИРОВНИ авай. Шадвилелди а кардикай хабар гуз кланзана хъи, чи ватандашри къведани хъсан нетижар къазанмишна. Икк, Рудин Селимханова дуньядин чемпионатда - къизилдин, Мегъамед Везирова гимишдин медалар къазанмишна.

Рудин Селимханов

Мегъамед Везиров

Грэпплинг

31-октябрдилай 3-ноябрдади Италиядин Марина ди Карпера (Тоскана) шегъерда какахай женгерин искусствойрай (WTKAIWCSAICLAS) сад тир дуньядин чемпионат күлиле фена. ММФ ва грэпплинг No Gi разделда 76 кг-дин заланвал авайбурун арада вичин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Шихидхуряй тир Зубаир КЕЛЬЯЛИЕВА 1-чка къуна.

РИКИЕЛ ХХИН: З.Келбалиев MMA-дай международный классдин спортдин мастер, какахай единоборствойрай 2 сеферда дуньядин ва Европадин, гъакни Азиядин чемпионни я.

Луткунви пагъливан

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

И икъара "Дагъустан" ГТРК-дин лезги чилал телерадиовещанидин чехи редактор Наира Рамазановади ДГУ-дин биологиядин факультетдин профессор, вичин ери-бине Ахцегъ райондин Луткунрин хуярый тир Нисред Къадировичанни и райондин Ухлурин хуярый тир Заира Иссаевнадин (Къличхановрин) хва Къадира спортдин рекье нубатдин агалкъун къазанмишнавайдакай хабар гана.

Къадир Къличханов (21 йис) грэпплингдай дуньядин чемпион, какахай женгерай Дагъустандин, Россиядин чемпион я. Панкратиондайни Дагъустандин чемпионвиллин твар къачунва. Самбодай күлиле фейи Дагъустандин чемпионатда ам приздин сагъиб хъана. Дагъи пагъиванди грэпплингдай, панкратиондай жуъреба-журье къвенкъевичивилин акъажунра, турнирра гъалиб-вилер къазанмишнава.

Къадира алай йисуз ДГУ-да математикадинни компютеррин илимдин факультет күтаянна. Спортсменди гъевескарвиллин женгера гъеле 14 йисан ящда авай чавалай иштиракиз хъана.

Алатай йисалай ам машгъур "Dagestan Figher" клубдин MMA-дин спортсмен я. Пешекарвиллин дөрежада күлиле тухвай къве бягъсинани ада гъалибвал къачунва. Абурукай сад - FCA-дин (виро дуньядин женгерин лига) акъажунар ояткырдин эхира Дербентда къиля фенай.

Спортсмендих гележеда УАС-дик экечүнин ва чемпионвиллин чул къазанмишунин мурад ава. Къий адахъ и рефъяттушир рекье агалкъунар хуярай!

Дуствал мягъкемарзава

Нариман Къарибов

И мукъвара Дербентда Израилдин Хадера шегъердин мэрдин заместитель Натан Ливиев мульманвиле хъана ва ам шегъердин кыл Хизри Абакарова къабулна. Дуствалин гъалара күлиле фейи и гурушуудал Н.Ливиева Хадерада спортдин машгъур жуърейрикай сад тир дзюододай международный турнир күлиле тухудайдакай ва ана иштиракун патал стха шегъер тир Дербентдин спортсменризи теклифнавайдакай хабар гана. Израилдай тир мульманди турнирди къве улкведен спортыменрин арада авай дуствал ве стхавал мадни мягъкемардайди къейдна.

Н.Ливиева турнирда иштиракунин вири харжияр Хадера шегъердин муниципалитетди вичин хивез къачузвайдини раижна.

Гурушуудал рапай къадим шегъердин кыл Хизри Абакарова вичин нубатдай яз турнирдиз Дербентдин спортсменризи теклифнай мульмандиз сагърай лагъана. Дербентда, чи улкведа хъиз, международный турнирра, чемпионатра ва къвенкъевичивал патал акъажунрани агалкъунралди иштиракдай, гъалибвилер къазанмишдай дзюдоистар авайди къейдна.

РИКИЕЛ ХХИН: Дербент ва Хадера шегъеррин арада стхавиллин алакъайрин икъар 2006-йисуз күтүнна.

Дин

Пайгъамбардин рехъ

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъяя алим

Мусурманрин календардал асаслу яз, исятда алукънавайди рабиу-ль-аввал варз я. И ваца чи виридан рикл алай Мугъамад Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) дуньядиз атана. И кардихъ галаз алакъалу яз, и нумрада чун Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) суннадикай рахада.

Сунна - Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) рехъ я. Адаз гъакни Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) тирла кечимиш хъана. Пайгъамбарни (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) салават ва саламар хуярай вичиз) галаз адан халуйрал (Бану-Адий тухумдай тир) кыл чугуна, Мединадай Меккадиз хквейдай рекье. Пайгъамбардик (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) гелкъвезвай Умму-Айман лугъудай дишегъилид ам адан чехи бубадив агакъар хъувуна. Къве йис арадай фейила, адан чехи буба Абдулмутталиби къена. А чавуз Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) мулькуд йис тир. Гүргъунлай Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) вичин Абу Талиб тъвар алай имиди хвена. Аллагъдин Расулдин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) цикъвед йис тамам хвайя, Абу Талиба ам вичихъ галаз Шамдиз сефердиз къачуна. Рекъе, Бусра лугъудай шегъерда, ам Бугъайра лугъудай са алим кешидиз акуна. Адаз Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) пактабра къейднавай лишанар чир хъана. Кешиди Абу Талибаш Шамда иудейрин патай хаталувал авайдакай хабар гана ва ада абур элкъвена атайвал рекье хтуна.

Пайгъамбар - Абдуллагъян хва Мугъамад (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) - Филдин вакъниа хъай ийсуз Меккада дидедиз хъана. И ийсуз Эфиопиядай тир Абраръа-аль-Ашрам лугъудай пачагъди, зурба филер квай вичин күшунар газз, Меккадал гүжумнай ва ам Къебе чуриз алакъин. Амма Аллагъди аламатдин къайдада адан чуру къастар ақвазарна. Идакай Къуръандин 105 лагъай ("Фил") сурада къхъенва.

Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) ислен юкъуз, рабиу-ль-аввал вацран 12-даз, дуньядал атана (ракъинин йисаралди - 571-йисуз). Гъадисда лагъанва (мана): "Гъакъикъатда, Аллагъди хъяна ва Кинана тухум - Исмаилан неслирикай, ва хъяна ва къурайш тухум - Кинанадикай ва хъяна ва Гъашиман тухум - къурайшдикай, ва хъяна ва Зун (Пайгъамбар яз) - Гъашиман неслиндикай" (Муслим).

Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) буба Абдуллагъ бин Абдулмутталиб Абдуллагъдин Расул (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) гъеле дидедин руфуна амаз кечимиш хъана. Ам Мединада къена ва и шегъердин патав гвай Дару-Набигъя лугъудай чакда кучукнава. Адан къанини вад йис тир. Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) вичин чехи буба Абдулмутталиба хвена. Гъевчизмаз Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) гъеле вад турнирдай тир Гъалима лугъудай дишегъилид хур гана. Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) и тухумдин арада яшамиш жезвай чавуз адахъ галаз алакъалу ихтиян вакъниа күлиле фена: Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) гъеле вад йис арадай ял тир чавуз Жабраил малаикди, адан хур атлан (ладна), рикликай са чулав кълс хкудна ва гүзъульгай рикл чакдал эхцигна. И вакъиадилай къулухъ тухумда арадай инсанрик икъатна ва абуру Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) ругуд аял хана:

"ЛезГи газета" диндин пакхъинчар жава. Гъавийг ам чиркил чайрагчада къадал вай. Къе гада - Къасим ва Абдуллагъ; къуд руш - Зайнаб, Рукъайяг, Умму-Кульсум, Фатима. (Ахпа маса папа, Марияди, Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хуярай вичиз) Ибрахим тъвар алай хва хана. Гадаяр вирилап гъевчизмаз къена, рушар чехи хъана. Абуру Ислам къабулна ва Мединадиз къуч хъана.

(КъатI ама)

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз къыхих

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдиновн пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62
КАССА
66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА
НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н. ИБРАГИМОВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гузъивал авунин рекъял Федеральны къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ГУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди тукъуър къийзва.
Макъалайиз рецензияг гузъач ва абур эл-къевна вахкузъач. Редакциядин макъалайрин авторрин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай материалира делилдин дуъзвилин ва керчеквилини патахъай жавабдаравл авторрин чин хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатони къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахканы - 16.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан къиче, б.

Тираж 6037

Гъ. - И лишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12 - Икъван яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТИ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Тъвар тебрикна

Алалдин САИДОВ

"Лезги газетди" хабар гайвал, эдебият вилик тухунин лай-ихлувилерай ва яргъал йисарин бөгөрлү зөгмөтдай Кичибек Мусаевич Мусаеваз "Дагъустан Республикадин халкъдин шаир" лагъай тъвар ганва.

Тъварунихъ галай институтда къвалахна. 2003-йисалай шаир Дербентда яшамиш жезва ва ада аин писателрин къватлалдиз регъбервал гузва.

Гуруушдал республикадин маҳсус школа-интернатдин директордин заместитель А. Сайдов, хуруну администриациядин къил А. Мегъамедов, мек-

Ийикъара шаирдин хайи Гилийрин хуруун мектебда, мугъманризи эвер гана, мярекат къиле тухвана. Анал Кичибек Мусаеван умъурдин ва яратмишунрин рекъякай Р. Керимханова съубъетна. Шаирди школани, ДГУ-дин филологиядин факультетни, СССР-дин илимрин Академиядин Вири дуънъядин эдебиятдин институт лап хъсан къиметралди акъалтларна. Гилийрин хурийякъатай ам сад лагъай алым я. Сифте ада муаллимвиле, ахла лезги радиодин редакторвиле, яргъал йисара Азербайжандин Низамидин

тебдин директор Д. Пирмегъамедова, муаллим Б. Османова ракана. Абуру шаирдин ганвай лайху тъвар тебрикна, чандин саъвали ва вичин рекъе мадни еке агалкъунар хъана кланза-вайди лагъана. Абуру гъакъи Гилийрин хуруун школа халкъдин шаир К. Мусаеван тъварцихъ ягъунин теклиф хушвиледи къабулна.

Шад мярекатдал мектебдин аялри шаирдин шиирар къелна, гъвечи концертни гана.

Эхирдай Кичибек Мусаева вич икъл тебрик авунай къватл хъланвойбуруз саърай лагъана.

Маналу къейдер, фикирар

Гульжагъан МИСРИХАНОВА

✓ Аламатдин дуънъя я, инсан дидедин бедендики шелдин ван къиллелаз хкатзава, эхиримжи сефердини ам шелдин ван-целди рекъе хутазва.

✓ Гъайиф хъи, инсандин вичин синихар вичин вилералди въя, масадан вилералди аквада.

✓ Къалгъанар ягъиз къецил къвачер гваз фин хъсан туш.

✓ Бахтни бахтсузвал чеб чеплай къвада, вуна эвер та-вуртла.

✓ Гъар са касди масадан чин въя, вичин чин чуъхвейтла, чун вири михъ жеда.

✓ Хъсан кратр ийиз агъзур югъ тимил я, пис кратр ийиз са югъ - гъаф.

✓ Гъульгуун цай цав аквазвай касдиз цавай балугъарни аватиз аквада.

✓ Гъикъван гзаф чирвилер хъайитла, гъакъван гзаф бахтни ваз хъувреда.

✓ Балугъчидин чилина гъат тавур балугъ гъамиша вееди жеда.

✓ Заз и дуънъя мичли я лугъуз арзаяр ийидалди, са шеминиз цай ягъайтла, ада экуявал гуда.

✓ Цүун ялавар чарар вегъена чуънухариз жеда!

✓ Лампади къвал экуй ийиди, ктабри - рикл.

✓ Рагъ я абур гъайиди цавал,
Къевлин абур - гъвучи аял.

✓ Инсандин чин экуя вахтунда аквада, къилих - мичли вахтунда.

✓ Кланивал авай кума женнетдин багъдихъ галаз дегишариж жеда.

✓ Бахтуни вичихъ галаз маса бахтар гъидач, амма бахтсузвал садрани къилди къведа.

✓ Са гъвучи сабурсузили чехи мурадар чукъурда.

✓ Вуна садан япал лагъай гаф агъзур терефдихъ фида.

✓ Чи мурадар аялар хъиз я, абуру шадар авун патал хъсан-диз гелкъуун герек я.

✓ Къван хътин рикл авайдаз масадан рикликай хабар жеда.

✓ Писвилиз хъсанвиледи жаваб гуз чир хъун чехи устадвал я.

✓ Риклин мурадар буржар яз гъисабзавай касдивай умъур-дин буржар регъятдиз вахкуз жеда.

✓ Чизва заз, кланивал я чими гатфар.

Ам гъихътин гатфар хъуй, такъвайла марфар.

2020-йис патал

Лезги газет

къвихъ!

йисанди - 63249
6 вацранди - 51313

газетдин къимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 917 манатни 52 кепек
6 вацра - 458 манатни 76 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):

йиса - 858 манатни 60 кепек
6 вацра - 429 манатни 30 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат
6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра, сайтда (www.dagestan.press) ва гъакъини Махачкъалада, Промшоссе къучедин 10 "а"-нумрадин драматда, кълиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чипи хутаҳдайбур:
йиса - 325 манат
6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет къинин патахъай сувалар пайда хъайтия,
экуйнин сятдин 9-далай няин сятдин 6-далди и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

Чайнворт

Тукъурайди - К. ФЕРЗАЛИЕВ

1			2
15	12	10	7
			9
14	11	8	3
13		5	
16		4	
		17	

1. Мукърат. 2. Суъбъетчи. 3. Пакистандин къилин шеъъер. 4. Гъери, члем. 5. Регъульн къвала идара ийизвайди. 6. Гъвучи къуш. 7. Мъгъульбат, ашъки. 8. Кацерин жинсинин гъйван. 9. Кларасар хадай алат. 10. Дуъзвал квачир (месела, ихтилат, гаф). 11. А. Ражабовани Ш. Э. Мурадова санал къней къемедадин тъвар. 12. Маларин, балкъланрин ем. 13. Са затл кайила, амукъдай руг. 14. Таран танда жедай буш чка. 15. Хъсан хабар. 16. Зарар, зиян. 17. Са вуч ятлани хъийидач лагъана гаф гун.

Продается участок 5 соток в с/о "Берёзка". Тел.: 8-988-299-60-74

Махачкъалада яшамиш жезвай Азедин, Мурад, Фаръгад Эсетоври стха
**Али Агъмедович
НАЗАРАЛИЕВ**
рагъметдиз финихъ галаз ала-къалу яз ДГУ-дин профессор, илимрин доктор Мегъамед-Шафи Назаралиеваз ва вири багъририз башсагъульгъувал гузва.

Махачкъалада яшамиш жезвай Жлавхан Агъамова, адад хизанри, стхайри, вахари умъурдин юлдаш
**Саидагъмед Манафович
Гъажиев**
рагъметдиз финихъ галаз ала-къалу яз Уму Гъажиевадиз, рагъметлудан мукъва-къилий-риз башсагъульгъувал гузва.